

LV

2023

20

Īpašais ziņojums

Atbalsts personām ar invaliditāti:

Eiropas Savienības darbību praktiskā
ietekme ir ierobežota

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

	Punkts
Kopsavilkums	I–IX
Ievads	01–17
ES politikas satvars attiecībā uz personām ar invaliditāti	08
Uzdevumi un pienākumi	09–13
ES un valsts finansējums personu ar invaliditāti atbalstam	14–17
Revīzijas tvērums un pieeja	18–24
Apsvērumi	25–85
Komisijai trūkst pilnīga pārskata par personu ar invaliditāti stāvokli Eiropas Savienībā	25–34
Dalībvalstu noteiktās definīcijas un invaliditātes statusa piešķiršanas kritēriji nav salīdzināmi	26–29
ES statistiku nevar salīdzināt ar statistiku, kuras pamatā ir valstu definīcijas	30–34
Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir ietvertas nozīmīgas iekļaušanas iniciatīvas, taču vairāki būtiski jautājumi joprojām nav atrisināti	35–69
Stratēģijā 2021.–2030. gadam Konvencijas principi iestrādāti konkrētos mērķos un operatīvās darbībās	37–39
Ar Stratēģiju 2021.–2030. gadam ir novērsta lielākā daļa iepriekšējā stratēģijā konstatēto trūkumu, taču vairāki būtiski jautājumi joprojām nav atrisināti	40–50
Revidētās pamatiniciatīvas Stratēģijā 2021.–2030. gadam tiek īstenotas, taču to ietekmi vēl nevar novērtēt	51–60
Piemēra rādīšana: ES iestādes kā darba devējas ir paudušas vēlmi veicināt personu ar invaliditāti iekļautību, taču gūtie rezultāti ir ierobežoti	61–69

**Komisijai ir tikai ierobežoti dati par to, cik liels ES finansējums ir
piešķirts pasākumiem ar mērķi atbalstīt personas ar invaliditāti** 70–85

Abu plānošanas periodu uzraudzības sistēma neļauj novērtēt, vai ES
finansējums palīdz uzlabot stāvokli personām ar invaliditāti 71–77

Horizontālā veicinošā nosacījuma un Eiropas pusgada ieteikumu ietekme uz
personām ar invaliditāti paredzētu pasākumu finansēšanu 2021.–2027. gadā
var būt ierobežota 78–85

Secinājumi un ieteikumi 86–94

Pielikums

**Stratēģijā 2021.–2030. gadam noteiktās pamatiniciatīvas un to
statuss**

Saīsinājumi

Glosārijs

**Eiropas Parlamenta, Eiropas Savienības Padomes, Eiropas
Komisijas un Eiropas Savienības Tiesas atbildes**

Laika grafiks

Revīzijas darba grupa

Kopsavilkums

I Aptuveni ceturtdaļa ES iedzīvotāju vecumā no 16 gadiem apgalvo, ka viņiem ir invaliditāte, kas ierobežo ikdienas dzīvi. ES un tās dalībvalstis ir parakstījušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, apņēmoties veicināt personu ar invaliditāti vienlīdzīgu līdzdalību ikdienas dzīvē. Ņemot to vērā, ES ir pieņēmusi vairākas stratēģijas ar mērķi uzlabot dzīvi personām ar invaliditāti, atbalstot dalībvalstis, kurām ir galvenā atbildība par politiku sociālās iekļaušanas, nodarbinātības un izglītības jomā.

II Revīzijā vērtējam, vai Komisijas darbības efektīvi atbalstīja personas ar invaliditāti dalībvalstīs. Mēs pārbaudījām, vai dalībvalstu izmantotie invaliditātes statusa piešķiršanas kritēriji pieļauj savstarpēju statusa atzīšanu visā ES. Tāpat mēs pārbaudījām, vai Komisija, pamatojoties uz salīdzināmiem statistikas datiem, ir ieguvusi pilnīgu pārskatu par personu ar invaliditāti stāvokli Eiropas Savienībā. Mēs izvērtējam ES Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijas 2021.–2030. gadam izstrādi. Mēs arī aplūkojam, kā piecas ES iestādes kā darba devējas atbalstīja personu ar invaliditāti iekļaušanu savā darbaspēkā. Turklāt mēs pārbaudījām, vai ES finansējums 2014.–2020. gada un 2021.–2027. gada plānošanas periodam efektīvi tiek novirzīts personu ar invaliditāti vajadzībām un vai tā izlietojums tika uzraudzīts.

III Mēs sagaidām, ka mūsu revīzija veicinās gan Stratēģijas 2021.–2030. gadam, gan arī 2021.–2027. gada plānošanas periodam paredzētā finansējuma vidusposma novērtēšanu. Eiropas Parlaments vairākkārt ir ierosinājis veikt revīziju par šo tematu.

IV Mēs secinājam, ka personu ar invaliditāti atbalstam paredzēto ES darbību ietekme ir ierobežota. Kopumā pēdējos gados personu ar invaliditāti galvenie līdztiesības rādītāji nav būtiski uzlabojušies. Mēs konstatējam arī, ka invaliditātes statusa piešķiršanas kritēriji dalībvalstīs atšķirās un bija atkarīgi no dalībvalstu decentralizēto iestāžu interpretācijas. Ne vienmēr bija iespējams salīdzināt uz šā pamata iegūto statistiku ar ES līmeņa datiem, kas balstīti uz apsekojumiem, kuru dalībnieki paši noteica savu invaliditātes statusu. Mēs apzinām arī vairākus ES statistikas datu trūkumus saistībā ar aptvērumu, biežumu un detalizācijas pakāpi (granularitāti). Šādas datu atšķirības var kavēt invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu visā ES.

V ES Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijā 2021.–2030. gadam ir noteikti ES mērķi un darbības prioritātes vairākās jomās, piemēram, attiecībā uz piekļūstamību, pilsoņu tiesībām, dzīves kvalitāti, vienlīdzīgu piekļuvi, nediskrimināciju un personu ar invaliditāti tiesību veicināšanu. Ar stratēģiju tiek risināta lielākā daļa trūkumu, kas konstatēti Eiropas stratēģijā invaliditātes jomā (2010–2020). Tomēr vairāki būtiski jautājumi, par kuriem vismaz daļēji ir atbildīga Komisija, joprojām nav atrisināti, un tie

ir šādi: saikne starp Stratēģiju 2021.–2030. gadam un ES finansējumu joprojām ir vāja, vēl nav pārskatīti visi būtiskie ES tiesību akti, lai novērtētu to atbilstību Konvencijai, kā arī ir apstājusies attiecīgo tiesību aktu par personu ar invaliditāti tiesībām pieņemšana.

VI Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir iekļautas jaunas iniciatīvas ar mērķi uzlabot invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu (ES invaliditātes karte) vai paaugstināt personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeni (pasākumu kopums nodarbinātības jomā personām ar invaliditāti). Stratēģijā 2021.–2030. gadam Komisija ir arī apņēmusies rādīt piemēru citiem attiecībā uz personu ar invaliditāti iekļaušanu tās darbaspēkā un aicina citas ES iestādes darīt tāpat. Tomēr šo iniciatīvu ietekmi vēl nav iespējams novērtēt.

VII Mēs konstatējam, ka Komisijas uzraudzības sistēma nebija paredzēta tam, lai sniegtu informāciju par to, kādā mērā ES finansējums palīdz uzlabot personu ar invaliditāti stāvokli gan 2014.–2020. gada, gan 2021.–2027. gada plānošanas periodā. Kohēzijas politikas programmās nav izdevumu kategorijas personu ar invaliditāti atbalstam. 2021.–2027. gada ES tiesību akti ievieša jaunas prasības attiecībā uz horizontālo veicinošo nosacījumu saistībā ar ANO konvencijas un Eiropas pusgada procesa ieviešanu. Tomēr ar tām var tikai ierobežotā apmērā uzlabot ES finansējuma mērķtiecīgu novirzīšanu personām ar invaliditāti.

VIII Pamatojoties uz šiem secinājumiem, mēs iesakām Komisijai:

- a) iegūt salīdzināmākus datus par personu ar invaliditāti stāvokli šo datu aptvēruma, biežuma un granularitātes ziņā kā vienu no pamatiem tam, lai novērtētu, cik efektīva ir ES politika ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgas tiesības personām ar invaliditāti un kāda ir tās ietekme;
- b) pakāpeniski pārskatīt attiecīgos ES tiesību aktus, lai izvērtētu to atbilstību ANO Konvencijai, un atbilstīgi rīkoties, lai palīdzētu Padomei pieņemt Vienlīdzīgas attieksmes direktīvu; kā arī
- c) strādāt pie invaliditātes statusa savstarpējas atzīšanas Eiropas Savienībā, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principu.

IX Turklāt mēs iesakām ES iestādēm vērtēt savu progresu virzībā uz personu ar invaliditāti iekļaušanu savā darbaspēkā un regulāri par to ziņot, lai parādītu, kā tās rāda piemēru.

Ievads

01 Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām (“Konvencija”), kas pieņemta 2006. gada decembrī, invaliditātes jēdziens ir definēts diezgan plaši: “Pie personām ar invaliditāti pieder personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt to pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem”¹. Visā ziņojumā mēs izmantojam terminu “personas ar invaliditāti” saskaņā ar Konvenciju.

02 Eurostat 2021. gada apsekojuma rezultāti parādīja, ka aptuveni 25 % ES iedzīvotāju vecumā no 16 gadiem apgalvoja, ka viņiem ir vai nu smaga invaliditāte, vai citas pakāpes invaliditāte (sk. [1. attēlu](#)). Tie ir aptuveni 87 miljoni cilvēku, tostarp vairāk nekā 24 miljoni cilvēku, kuri uzskata, ka viņiem ir viena vai vairākas smagas invaliditātes formas². 2021. gada dati neietver personas ar invaliditāti, kuras dzīvo aprūpes iestādēs, — tiek lēsts, ka tajās uzturas vairāk nekā miljons bērnu un pieaugušo vecumā līdz 65 gadiem un vairāk nekā 2 miljoni pieaugušo, kas vecāki par 65 gadiem³.

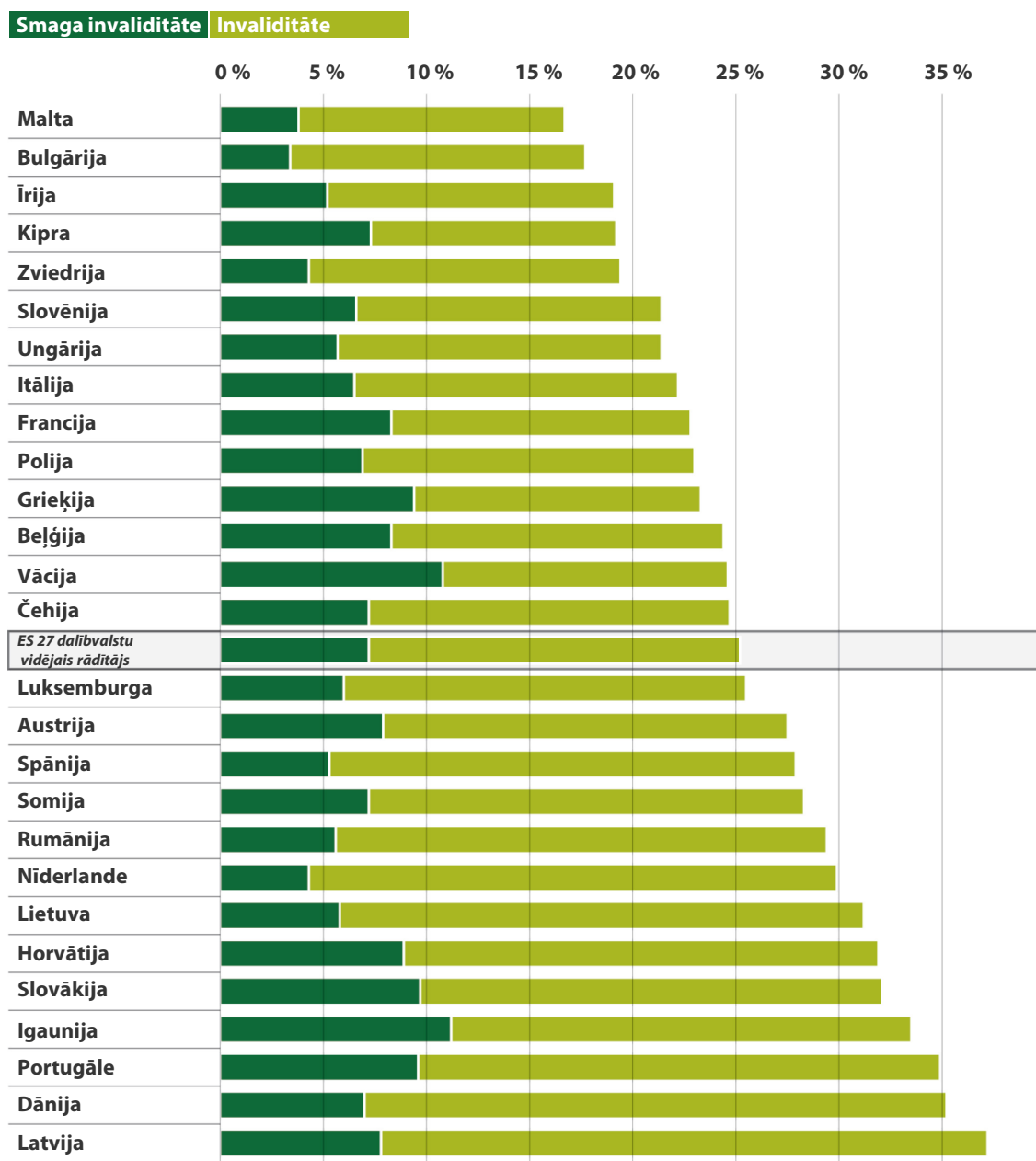
03 Apsekojuma rezultāti atklāja arī būtiskas atšķirības dalībvalstu starpā. Piemēram, tādu respondentu īpatsvars, kuriem bija pašnovērtēti ilgstoši ierobežojumi, svārstījās no 16,7 % Maltā līdz 37,1 % Latvijā (sk. [1. attēlu](#)).

¹ [Konvencija](#), 1. pants.

² Ziņojums “Virzība uz vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanu personām ar invaliditāti” ([2022/2026\(INI\)](#)).

³ “Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam”, [COM\(2021\) 101](#).

1. attēls. Pašnovērtēti ilgstoši ierobežojumi sadzīvē veselības problēmu dēļ, 2021. gads (%)

Piezīme. Iedzīvotāji vecumā no 16 gadiem. Neietver aprūpes iestādēs dzīvojošos. Dati par Slovākiju ir par 2020. gadu.

Avots: Eiropas Komisija.

04 Tā kā ES iedzīvotāji noveco, personu ar invaliditāti procentuālā daļa un skaits, visticamāk, palielināsies. Komisija 2020. gada ziņojumā par demogrāfiskajām pārmaiņām⁴ norādīja, ka tiek prognozēts, ka 65 gadus vecu un vecāku cilvēku īpatsvars palielināsies no aptuveni 20 % 2019. gadā līdz 30 % 2070. gadā un 80 gadus vecu un vecāku cilvēku īpatsvars palielināsies vairāk kā divas reizes, sasniedzot 13 %. Saskaņā ar minēto ziņojumu, tā kā 49 % no 65 gadus veciem un vecākiem cilvēkiem 2018. gadā apgalvoja, ka viņiem ir invaliditāte vai ilgstošs aktivitātes ierobežojums, šo demogrāfisko pārmaiņu dēļ palielināsies arī personu ar invaliditāti īpatsvars. Tās pašas prognozes liecina, ka tādu cilvēku skaits, kuriem var būt nepieciešama ilgtermiņa aprūpe ES, palielināsies no 30,8 miljoniem 2019. gadā līdz 33,7 miljoniem 2030. gadā un 38,1 miljonam 2050. gadā⁵, tādējādi palielinot spiedienu uz dalībvalstu aprūpes sistēmām (**2. attēls** un **3. attēls**).

2. attēls. Personas ar pašnovērtētiem ilgstošiem ierobežojumiem sadzīvē veselības problēmu dēļ, pēc dzimuma un vecuma, 2021. gads (%)

Piezīme. Jebkādas atšķirības kopējos procentos ir noapaļošanas dēļ.

Avots: Eiropas Komisija.

⁴ Eiropas Komisija, *Report on the Impact of Demographic Change*.

⁵ Sociālās aizsardzības komiteja un Eiropas Komisija, *2021 Long-term care report: Trends, challenges and opportunities in an ageing society*, 1. sējums, 2021.

3. attēls. Grūtības līmenis veikt personīgo aprūpi vai sadzīves darbus, 65 gadus veci un vecāki cilvēki, 2019. gads (%)

Avots: Eiropas Komisija.

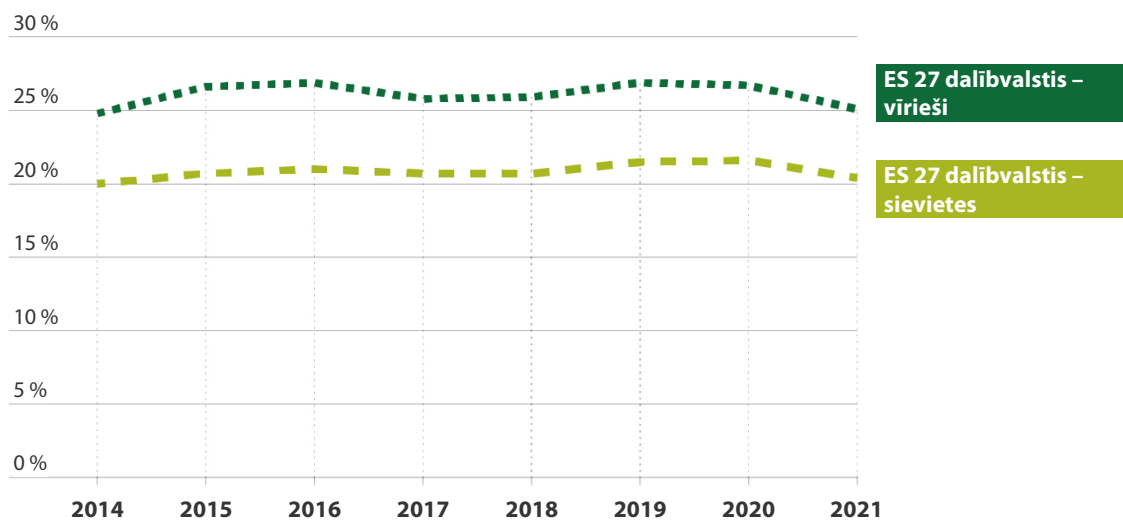
05 Personas ar invaliditāti saskaras ar būtiskiem šķēršļiem izglītības, nodarbinātības, veselības aprūpes, sporta un kultūras piekļūstamībā. Personām ar invaliditāti ir arī grūtāk piedalīties politiskajā dzīvē, un šādas personas ir pakļautas lielākam nabadzības un sociālās atstumtības riskam⁶. Pēdējos gados ES nav vērojami būtiski uzlabojumi attiecībā uz galvenajiem līdztiesības rādītājiem, piemēram, par personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirībām vai nabadzības risku (sk. [4. attēlu](#) un [5. attēlu](#)).

06 Ir nodarbināti tikai 50,8 % personu ar invaliditāti salīdzinājumā ar 75 % personu bez invaliditātes⁷. Pamatojoties uz *Eurostat* apsekojumu rezultātiem, personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirību rādītājs ES 2021. gadā bija 23,1 procentpunkts, un tas ir gandrīz tikpat, cik 2014. gadā, kad šos datus rādītājam sāka apkopot (22,7). Atšķirības ir lielākas vīriešiem nekā sievietēm. Tāpat personām ar invaliditāti 2021. gadā bija lielāks nabadzības vai sociālās atstumtības risks (29,7 %) nekā personām bez invaliditātes (18,8 %). Šis risks nav būtiski mainījies kopš 2015. gada (attiecīgi 30,4 % un 21,1 %), un sievietēm tas ir augstāks nekā vīriešiem.

⁶ COM(2021) 101.

⁷ COM(2021) 101.

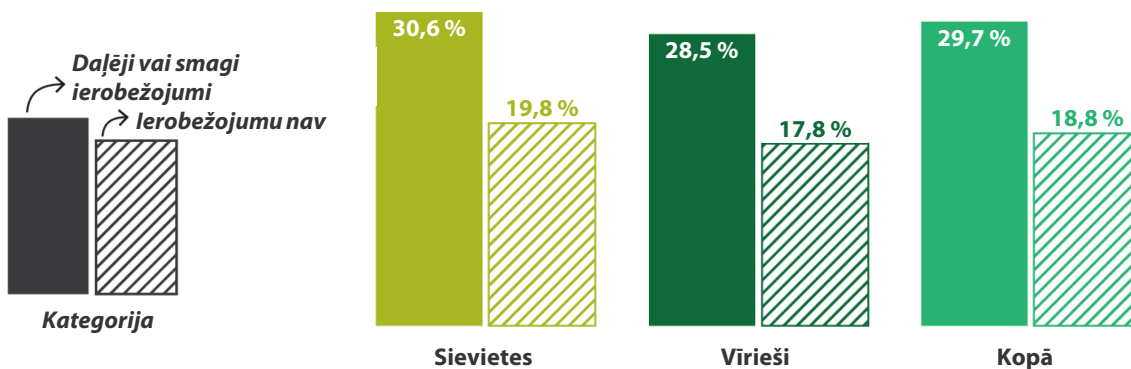
4. attēls. Personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirības ES pēc dzimuma, 2014.–2021. gads (procentpunkti)

Piezīme. Iedzīvotāji vecumā no 15 līdz 64 gadiem.

Avots: Eiropas Komisija.

5. attēls. Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautie cilvēki ES pēc aktivitātes ierobežojuma un dzimuma, 2021. gads (%)

Piezīme. Iedzīvotāji vecumā no 16 gadiem. "Kopā" attiecas uz visiem vīriešiem un sievietēm kopā.

Avots: Eiropas Komisija.

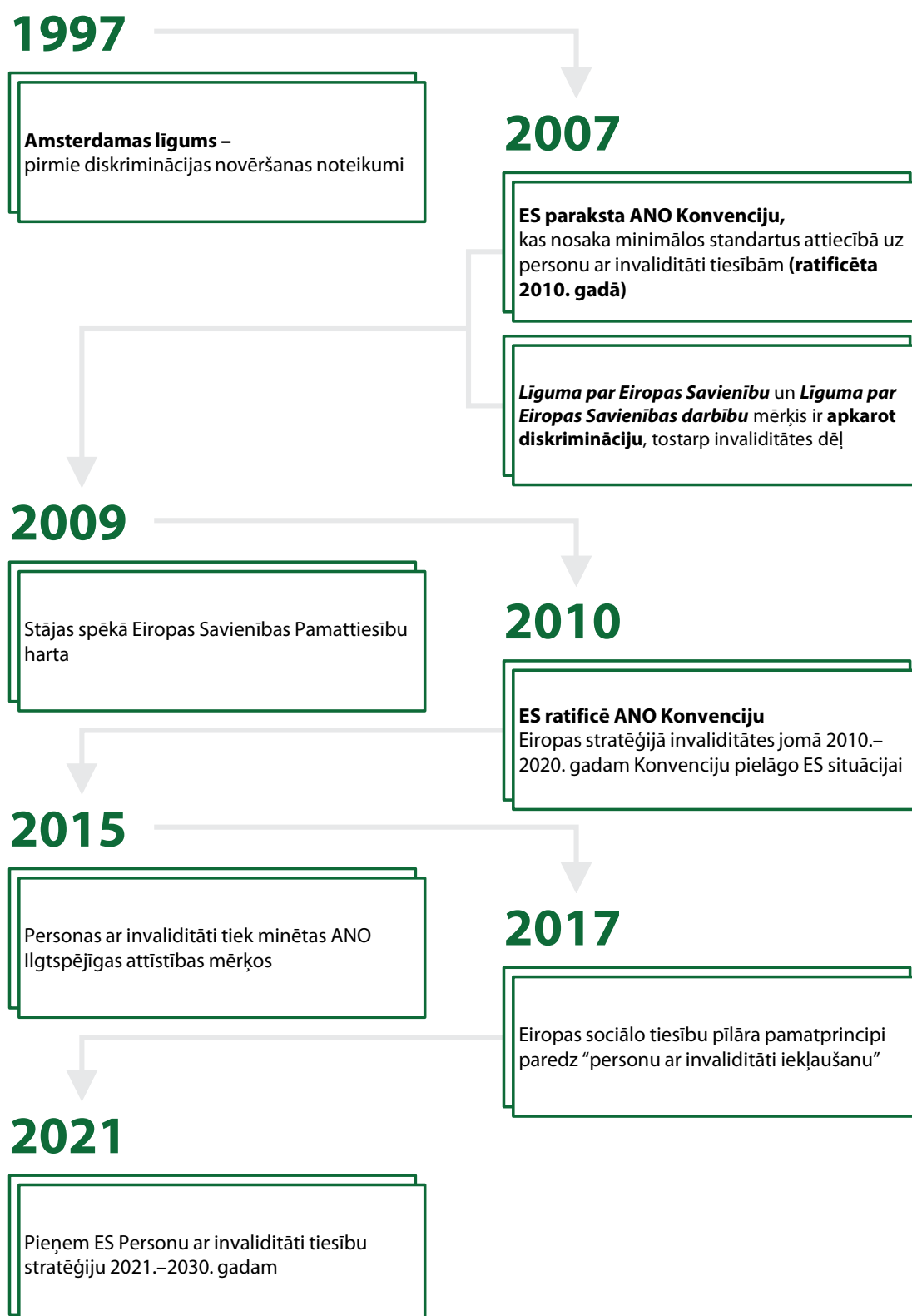
07 Covid-19 krīze palielināja šķēršļus, ar kuriem saskaras personas ar invaliditāti. Saskaņā ar Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (*Eurofound*) pētījumu⁸ personām ar invaliditāti pandēmijas laikā bija ievērojami sliktāka sociālā un finansiālā situācija nekā personām bez invaliditātes. Pētījumā arī norādīts, ka bieži vien netika apmierinātas personu ar invaliditāti veselības aprūpes vajadzības (gan ārstu apmeklējumu nepieejamības, gan izmaksu dēļ), turklāt personas ar invaliditāti bieži vien izjuta sociālo izolāciju vai ziņoja par sliktu garīgo veselību un labbūtību.

ES politikas satvars attiecībā uz personām ar invaliditāti

08 ES politikas satvars attiecībā uz personām ar invaliditāti pēdējo 15 gadu laikā ir mainījies, ņemot vērā starptautisko standartu izmaiņas (sk. [6. attēlu](#)).

⁸ *Eurofound, People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey, 2022.*

6. attēls. ES politikas satvars attiecībā uz personām ar invaliditāti

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu.

Uzdevumi un pienākumi

09 Saskaņā ar Līgumu⁹ dalībvalstīm ir galvenā atbildība un kompetence attiecībā uz politiku sociālās iekļaušanas, nodarbinātības un izglītības jomā. Dalībvalstis izstrādā valsts politiku invaliditātes jomā saskaņā ar savu diskriminācijas novēršanas tiesisko regulējumu un saistībām, ieviešot Konvenciju.

10 Sociālās politikas jomā ES uzdevums ir atbalstīt, koordinēt vai papildināt dalībvalstu darbības saskaņā ar subsidiaritātes un proporcionālītātes principu. Tas nozīmē, ka ES rīkojas tikai tad, ja dalībvalstis, rīkojoties vienas pašas, nevar sasniegt mērķus, un nedara vairāk, nekā vajadzīgs ES Līgumu mērķu sasniegšanai.

11 Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts ir atbildīgs par ES politiku attiecībā uz personām ar invaliditāti, tostarp par stratēģiju izstrādi, īstenošanu un uzraudzību. Šis ģenerāldirektorāts ir kontaktpunkts Konvencijas ieviešanai, savukārt nozaru ģenerāldirektorāti īsteno Stratēģiju 2021.–2030. gadam to attiecīgajās politikas jomās. Komisija arī pārrauga attiecīgo ES finansiālo atbalstu, kas galvenokārt tiek sniegts no Eiropas Sociālā fonda (ESF)¹⁰ 2014.–2020. gadā un no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+)¹¹ 2021.–2027. gadā, piedaloties sarunās par dalībvalstu partnerības nolīgumiem un programmām un apstiprinot tos.

12 Ar ES politikas jautājumiem, kas saistīti ar personām ar invaliditāti nodarbojas dažādas Komisijas struktūras. Līdztiesības darba grupā ir augsta līmeņa pārstāvji no visiem Komisijas dienestiem, un tā ziņo līdztiesības komisārei. Tās mērķis ir integrēt visu personu, tostarp personu ar invaliditāti, līdztiesību visās politikas jomās no to plānošanas līdz īstenošanai. Starpdienestu grupa invaliditātes jautājumos palīdz ieviest Konvenciju visās Komisijas struktūrvienībās, un Eiropas Invaliditātes platforma nodrošina koordināciju Komisijas, dalībvalstu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpā.

⁹ Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD), 4.–6. pants.

¹⁰ Regula (ES) Nr. 1304/2013.

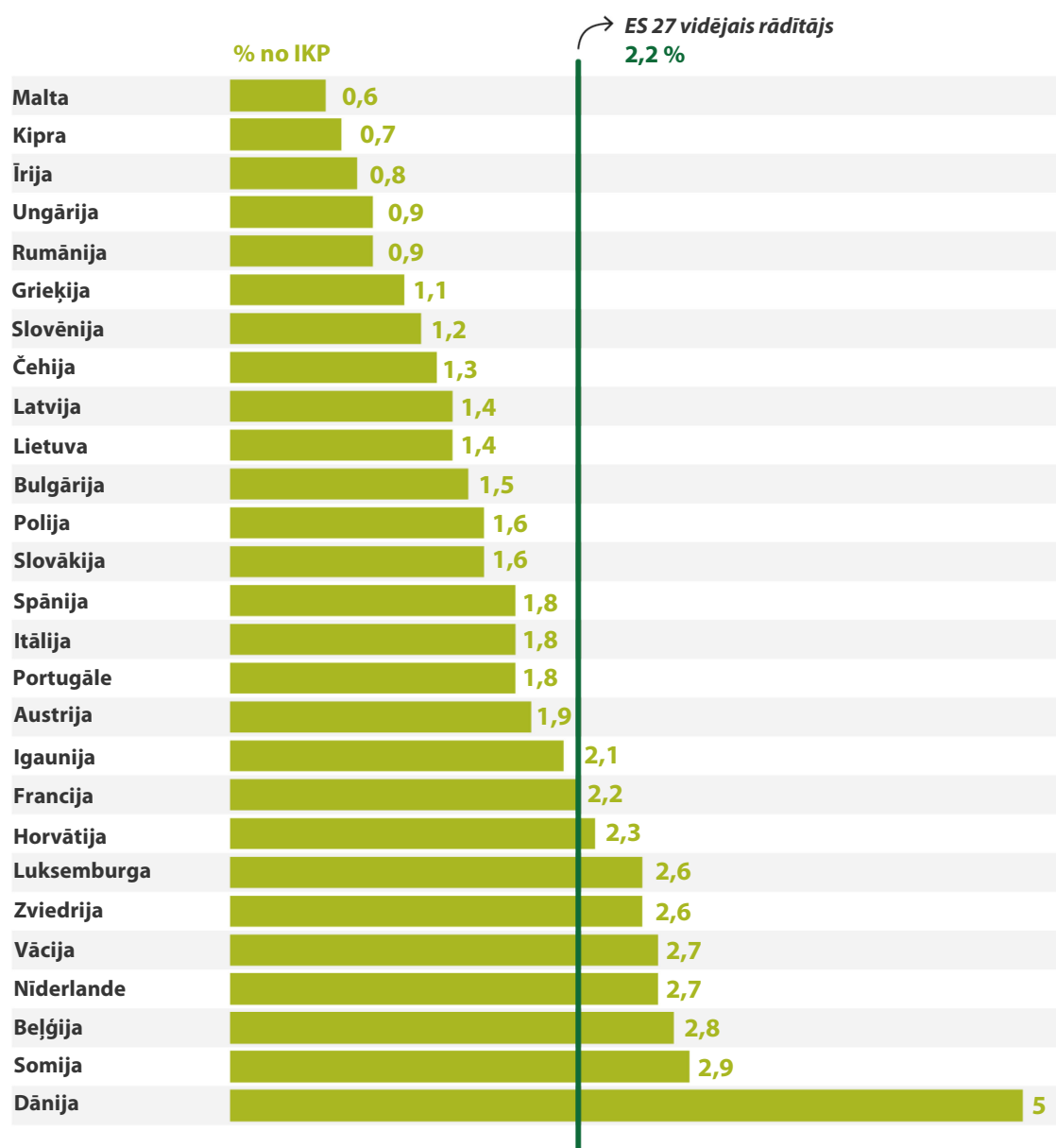
¹¹ Regula (ES) 2021/1057.

13 Divām ES aģentūrām ir arī īpaši pienākumi attiecībā uz personām ar invaliditāti. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (*FRA*) nodrošina speciālās zināšanas pamattiesību jomā. *Eurofound* izplata speciālās zināšanas par sociālo pakalpojumu pieejamību un to kvalitāti personām ar invaliditāti un hroniskām slimībām, jo īpaši saistībā ar nodarbinātību.

ES un valsts finansējums personu ar invaliditāti atbalstam

14 Izdevumi sociālās politikas jomā veido nozīmīgu dalībvalstu budžeta daļu. Saskaņā ar *Eurostat* datiem vidējie valsts izdevumi sociālajai politikai Eiropas Savienībā ir 22 % no IKP, un aptuveni viena desmitā daļa no šā finansējuma (2,2 % no IKP) tiek piešķirta invaliditātes jautājumu risināšanai. Šajā izdevumu kategorijā diapazons ir no 0,6 % Maltā līdz 5 % Dānijā (sk. [7. attēlu](#)).

7. attēls. Valsts izdevumi sociālās aizsardzības pabalstiem (kategorija “invaliditāte”), 2020. gads (% no IKP)

Avots: Eiropas Komisija.

15 ES finansējums var papildināt valsts budžeta finansējumu atšķirīgā apmērā. Viena ESF+ – ES galvenā instrumenta ieguldījumiem cilvēkos 2021.–2027. gada plānošanas periodā – sadaļa¹² tiek īstenota dalītā pārvaldībā kopā ar dalībvalstīm. ESF+ turpina ESF programmu no 2014.–2020. gada¹³, kas bija papildināta ar *CRII*¹⁴/*CRII+*¹⁵ un *REACT-EU*¹⁶, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju.

16 Finansējumu ESF+ sadaļai, ko īsteno dalītā pārvaldībā, no kura 25 % jāpiešķir sociālās iekļautības pasākumiem, var izmantot, lai atbalstītu dažādas darbības ar mērķi palīdzēt personām ar invaliditāti dalībvalstīs. Konkrētāk, ESF+ regulā ir paredzēti konkrēti mērķi, proti, veicināt aktīvu iekļaušanu, lai sekmētu vienādas iespējas personām ar invaliditāti, diskriminācijas novēršanu un aktīvu līdzdalību visās dzīves jomās, kā arī lai uzlabotu nodarbināmību personām ar invaliditāti¹⁷.

17 Turklāt pasākumus, kas saistīti ar personām ar invaliditāti, 2021.–2027. gada plānošanas periodā var atbalstīt, izmantojot virkni citu ES finansējuma avotu, tostarp Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF), Kohēzijas fondu¹⁸, Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM)¹⁹, ko izveidoja, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, *Erasmus+*²⁰, Eiropas Solidaritātes korpusu²¹ un programmu “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” (*CERV*)²².

¹² Regula (ES) 2021/1057.

¹³ Regula (ES) Nr. 1304/2013.

¹⁴ Regula (ES) 2020/460.

¹⁵ Regula (ES) 2020/558.

¹⁶ Regula (ES) 2020/ 2221.

¹⁷ Regula (ES) 2021/1057, 4. pants.

¹⁸ Regula (ES) 2021/1058.

¹⁹ Regula (ES) 2021/241.

²⁰ Regula (ES) 2021/817.

²¹ Regula (ES) 2021/888.

²² Regula (ES) 2021/692.

Revīzijas tvērums un pieeja

18 Revīzijā vērtējām, vai Komisija ir veikusi efektīvus pasākumus, lai atbalstītu personas ar invaliditāti dalībvalstīs. Mēs pārbaudījām, vai:

- o dalībvalstu izmantotie invaliditātes statusa piešķiršanas kritēriji pieļauj šā statusa savstarpēju atzīšanu, un, tā kā dalībvalstu statistikas dati var būt balstīti uz invaliditātes statusu, vai šādi dati kopā ar ES līmeņa statistiku ļauj Komisijai iegūt pilnīgu pārskatu par personu ar invaliditāti stāvokli ES, pamatojoties uz salīdzināmu informāciju;
- o Komisija ir pienācīgi izstrādājusi ES Personu ar invaliditāti tiesību stratēģiju 2021.–2030. gadam, ņemot vērā nepilnības, kas konstatētas Eiropas stratēģijā invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, un vai Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir noteikti skaidri mērķi un pasākumi to sasniegšanai;
- o pieejamais ES finansējums, tostarp pagaidu atbalsta pasākumi 2014.–2020. gada plānošanas periodam (*CRII*²³/*CRII+*²⁴ un *REACT-EU*²⁵), un jaunās tiesību aktu prasības 2021.–2027. gada periodam ir efektīvi vērstas uz personu ar invaliditāti vajadzībām un vai šo finansējumu apzināja un uzraudzīja, lai vērtētu tā devumu šo personu dzīves uzlabošanā.

19 Mūsu galvenā revidējamā iestāde bija Komisija, jo īpaši Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāts. Mēs veicām analīzi, pamatojoties uz Komisijā pieejamo informāciju, datiem, dokumentiem un pētījumiem. Mēs arī apspriedāmies ar citām attiecīgajām ieinteresētajām organizācijām (*Eurofound*, *FRA* un ES līmeņa pilsoniskās sabiedrības organizācijām).

20 Mēs ieguvām plašāku ieskatu, veicot revīzijas apmeklējumus četrās valstīs — Spānijā, Nīderlandē, Rumānijā un Zviedrijā. Veicot atlasī, pamatojāmies uz to paziņoto dalībnieku ar invaliditāti skaitu, kurus atbalstīja no ESF, un kopējo piešķirto ESF finansējumu. Katrā no šīm valstīm mēs iztaujājām pārstāvjus no attiecīgajām iestādēm, jumta organizācijām, kas pārstāv personu ar invaliditāti intereses, un citām attiecīgajām struktūrām, piemēram, Ombuda biroja vai valsts aģentūrām, kas risina jautājumus saistībā ar personām ar invaliditāti. Mēs apspriedām visus jautājumus, kas bija iekļauti trijās revīzijas tvēruma jomās.

²³ [Regula \(ES\) 2020/460.](#)

²⁴ [Regula \(ES\) 2020/558.](#)

²⁵ [Regula \(ES\) 2020/2221.](#)

21 Ņemot vērā Komisijas aicinājumu ES iestādēm rādīt piemēru saistībā ar personu ar invaliditāti nodarbināšanu, mēs revīzijas tvērumā iekļāvām Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Savienības Tiesu un pārbaudījām to praksi šajā jomā.

22 Mēs nosūtījām aptauju katrai no šīm ES iestādēm ar mērķi vākt informāciju par personu ar invaliditāti nodarbinātību šajās iestādēs. Aptaujā tika noskaidrota darbinieku nodarbinātības statistika un datu avoti, organizatoriskā struktūra, veiktie pasākumi un iekļautības rīcības plāni, kā arī to būvētās un digitālās vides piekļūstamība. Mēs esam iekļāvuši arī attiecīgo informāciju par Eiropas Revīzijas palātu, lai varētu salīdzināt visas ES iestādes, uz kurām attiecas vieni un tie paši civildienesta noteikumi²⁶.

23 Mēs nolēmām veikt revīziju, jo šī joma ir ļoti būtiska daudziem ES iedzīvotājiem. Eiropas Parlaments ir vairākkārt paudis interesi par šo tematu. Ziņojums tiks publicēts laikā, lai to varētu ņemt vērā gan Stratēģijas 2021.–2030. gadam, gan ESF+ finansējuma vidusposma pārskatīšanā attiecīgi 2024. un 2026. gadā.

24 Šajā revīzijā galvenā uzmanība pievērsta gan 2014.–2020. gada, gan arī 2021.–2027. gada plānošanas periodam (līdz 2022. gada beigām).

²⁶ Noteikumi Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK).

Apsvērumi

Komisijai trūkst pilnīga pārskata par personu ar invaliditāti stāvokli Eiropas Savienībā

25 Mēs vērtējam, vai Komisijai bija pilnīgs pārskats par personu ar invaliditāti stāvokli ES. Tādēļ mēs vērtējam, vai dalībvalstu un ES līmeņa statistikas dati bija salīdzināmi un vai kritēriji, ko dalībvalstis izmantoja invaliditātes statusa piešķiršanai, pieļauj savstarpēju atzīšanu.

Dalībvalstu noteiktās definīcijas un invaliditātes statusa piešķiršanas kritēriji nav salīdzināmi

26 Visas 27 dalībvalstis ir pievienojušās Konvencijai, kurā aprakstīts vispārējs invaliditātes jēdziens. Tomēr invaliditātes definīcijas un invaliditātes statusa novērtēšanas metodes dalībvalstīs atšķiras²⁷. Pastāv arī būtiskas atšķirības tajā, kādi sociālie pabalsti tiek piedāvāti personām ar invaliditāti un kādā apmērā.

27 *1. tabulā* sniegts pārskats par četrām revīzijā apmeklētajām dalībvalstīm. Rumānija un Spānija izmanto invaliditātes statusa novērtēšanas un noteikšanas pieeju, kas galvenokārt balstās uz medicīnisku novērtējumu, savukārt Nīderlandē un Zviedrijā vajadzību novērtējums atbalsta piešķiršanai ir balstīts uz personas iesniegto pieprasījumu.

²⁷ Eiropas Parlaments, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022. gada novembris. Eiropas Komisija, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, galīgais ziņojums, 2021.

1. tabula. Invaliditātes definīcija un noteikšana apmeklētajās četrās dalībvalstīs

Dalībvalsts	Definīcija	Invaliditātes statusa novērtēšanas process
Spānija	Fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas, visticamāk, kavē pilnīgu un efektīvu iekļaušanos sabiedrībā vienlīdzīgi ar citiem	Novērtējuma pamatā ir vairākdisciplīnu pieeja, kas ietver medicīnisku, psiholoģisku un ar darba nespēju saistītas invaliditātes novērtēšanu, un apstiprināta invaliditātes statusa sliekšnis ir 33 %
Nīderlande	Jebkurš traucējums, kas liedz vai ierobežo pilnīgu piekļuvi sabiedrībai ar vienlīdzīgām iespējām	Statuss tiek vērtēts atbilstīgi individuālām atbalsta vajadzībām dažādās dzīves jomās
Rumānija	Nespēja veikt ikdienas darbības parastos apstākļos	Pabalstus piešķir atbilstīgi četrām invaliditātes pakāpēm*, kas lielā mērā pamatojas uz medicīnisku novērtējumu
Zviedrija	Fizisko, garīgo vai intelektuālo spēju funkcionāli traucējumi	Statuss tiek vērtēts atbilstīgi individuālām atbalsta vajadzībām, un tas ir atkarīgs no personas fiziskā un/vai psiholoģiskā stāvokļa

*Rumānijā notiek šīs sistēmas reforma un modernizācija.

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu.

28 Trijās no četrām apmeklētajām dalībvalstīm mēs konstatējam atšķirības attiecībā uz invaliditātes statusa noteikšanu pat dalībvalsts ietvaros, tāpēc piešķirtie pabalsti dažādos reģionos un pašvaldībās var atšķirties. Rumānijā politika tiek īstenota centralizēti (sk. [1. izcēlumu](#)).

1. izcēlums

Atbalsts personām ar invaliditāti atšķiras atkarībā no personas dzīvesvietas valstī

Nīderlandē un **Zviedrijā** galvenā atbildība par atbalsta sniegšanu un finansēšanu personām ar invaliditāti ir pašvaldībām un reģioniem/provincēm. Pašvaldību ziņā ir izvērtēt personas invaliditātes līmeni un pakāpi attiecībā pret vidi. Ja vienā pašvaldībā dzīvojoša persona nolemj pārcelties uz citu pašvaldību, tai atkārtoti jāpiesakās invaliditātes novērtēšanai un pirms pārcelšanās jāatgriež saņemtais atbalsta aprīkojums. Jaunajā novērtējumā var netikt ņemta vērā iepriekšējā situācija. Tādējādi persona var saņemt atšķirīgus atbalsta pakalpojumus un aprīkojumu, pamatojoties uz jaunās pašvaldības novērtējumu, pat ja personas invaliditātes stāvoklis nemainās. Tomēr mēs norādām, ka nesen ir veikti zināmi koordinācijas centieni starp pašvaldībām, jo īpaši Nīderlandē, lai personām ar invaliditāti atvieglotu pārcelšanos uz citu pašvaldību.

Spānijā valsts Vispārīgais likums par personu ar invaliditāti tiesībām un viņu sociālo iekļaušanu garantē tiesības uz vienlīdzīgām iespējām un attieksmi, kā arī personu ar invaliditāti tiesību faktisku un efektīvu īstenošanu vienlīdzīgi ar citiem pilsoņiem. No otras puses, sociālā palīdzība un pakalpojumi ir tikai autonomo apgabalu (reģionālās pārvaldes) kompetencē. Tā kā autonomie apgabali papildus Vispārīgajam likumam ir izdevuši īpašus reģionālos tiesību aktus un noteikumus, atbalsta līmenis personām ar invaliditāti dažādos valsts apgabalos atšķiras. Tas nozīmē, ka invaliditātes pabalsti un atbalsta pakalpojumi atšķiras atkarībā no tā, kurā autonomajā apgabalā persona dzīvo.

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu.

29 Turklāt dalībvalstis automātiski neatzīst citā dalībvalstī piešķirtu invaliditātes statusu²⁸. Līdz ar to personas ar invaliditāti, kas apmeklē citu dalībvalsti vai pārceļas darba, studiju vai citu iemeslu dēļ, var nesaņemt vienādu attieksmi ar attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem līdzīgā vai pat identiskā situācijā. Piemēram, tā kā citas dalībvalsts iestādes var neatzīt invaliditātes statusu automātiski, personām var netikt nodrošināta vienāda piekļuve pakalpojumiem (piemēram, samazināta maksa par muzeju apmeklējumiem vai transportu). Tas nozīmē arī to, ka personas ar invaliditāti var saskarties ar īpašiem šķēršļiem, īstenojot savas tiesības uz pārvietošanās brīvību.

²⁸ Eiropas Parlaments, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022. gada novembris. Eiropas Komisija, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, galīgais ziņojums, 2021.

ES statistiku nevar salīdzināt ar statistiku, kuras pamatā ir valstu definīcijas

30 *Eurostat* sniedz datus par vairākiem būtiskiem aspektiem, piemēram, personu ar invaliditāti skaitu, nodarbinātības līmeņa atšķirībām un nabadzības risku. Mēs konstatējam, ka šie galvenie līdztiesības rādītāji ES pēdējos gados nav būtiski uzlabojušies (sk. **02.**, **05.** un **06.** punktu).

31 *Eurostat* datus apkopo, veicot vairākus regulārus apsekojumus, kuru pamatā ir pašnorādīta informācija. Mēs esam apzinājuši dažus šādas datu vākšanas metodes trūkumus, un tie ir:

- aptvērums — *Eurostat* apsekojumu metodika paredz aptvert tikai personas vecumā no 15 vai 16 gadiem (atkarībā no apsekojuma), kas dzīvo privātās mājāsaimniecībās, un tādējādi netiek iekļautas personas, kuras uzturas aprūpes iestādēs, un bērni, kas jaunāki par 15/16 gadiem. Datu vākšanu par bērniem ar invaliditāti uzsāka tikai 2021. gadā, un dati tiek apstrādāti (pēc 2017. gadā veikta pilotapsekojuma);
- granularitāte — datus tiek nošķirta tikai “invaliditāte” un “smaga invaliditāte”, un tie netiek sadalīti sīkāk pēc invaliditātes veida (intelektuālā, fiziskā, maņu un garīgā);
- biežums — atšķiras to apsekojumu, kas attiecas uz personām ar invaliditāti, biežums, piemēram, apsekojumu par ienākumiem un dzīves apstākļiem (*SILC*) veic katru gadu, savukārt Eiropas veselības aptauju apsekojumu (*EHIS*) veica tikai reizi piecos gados līdz 2019. gadam un pēc tam reizi sešos gados. Turklāt attiecībā uz *SILC* dažus apsekojuma moduljus veic ar atšķirīgu regularitāti (trīs un seši gadi atkarībā no temata).

32 Ne vienmēr ir iespējams saskaņot *Eurostat* dažādos apsekojumos savāktos datus ar konkrētiem datiem (galvenokārt saistībā ar sociālajiem pabalstiem), ko dalībvalstis vai to reģioni apkopojuši, izmantojot dažādus avotus vai administratīvās procedūras. Salīdzināmu kritēriju trūkums ietekmē datu pieejamību par personām ar invaliditāti un to salīdzināmību dalībvalstu starpā.

33 Arī Eiropas organizācijas, kas pārstāv personas ar invaliditāti, ir norādījušas uz ticamu un salīdzināmu datu trūkumu. Eiropas Invaliditātes forums (EIF) norādīja²⁹, ka personu ar invaliditāti skaitu Eiropas Savienībā var tikai aplēst, jo trūkst sadalītu un salīdzināmu tautas skaitīšanas datu. Gan EIF, gan Eiropas Nedzirdīgo savienība (*EUD*) uzsvēra, ka ir vajadzīgi kvalitatīvi dati par personām ar invaliditāti³⁰. Arī ANO ziņojumā par invaliditāti³¹ ieteikts vākt datus vairākās jomās, piemēram, par nabadzību, izglītību vai piekļuvi higiēnas telpām, un tos sadalīt pēc invaliditātes veida, vecuma un dzimuma.

34 Komisija apņēmas izstrādāt rādītāju kopumu, ko varētu izmantot, lai novērtētu personu ar invaliditāti situācijas izmaiņas visā ES, izmantojot esošos statistikas datus. Šie rādītāji, kurus paredzēts izstrādāt līdz 2023. gada beigām, tiks izmantoti, lai novērtētu personu ar invaliditāti stāvokli dažādās dzīves jomās, proti, nodarbinātības, izglītības, sociālās aizsardzības, dzīves apstākļu un veselības, kā arī citās jomās³². Tikmēr Komisija izmanto *ad hoc* pētījumus un novērtējumus, ko veikušas citas struktūras, piemēram, *FRA* vai *Eurofound*.

Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir ietvertas nozīmīgas iekļaušanas iniciatīvas, taču vairāki būtiski jautājumi joprojām nav atrisināti

35 Mēs vērtējam, vai Komisijas Personu ar invaliditāti tiesību stratēģijā 2021.–2030. gadam (“Stratēģija 2021.–2030. gadam”) ir noteiktas konkrētas prioritātes un mērķi un vai tajā ir ņemti vērā Komisijas veiktā Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam (“Stratēģija 2010.–2020. gadam”) novērtējuma konstatējumi un apzinātas ES atbalsta darbības un termiņi. Mēs arī analizējam izlasi, kurā iekļāvām revīzijas tvērumam atbilstošas Stratēģijas 2021.–2030. gadam pamatiniciatīvas, kas tiks pabeigtas vai ko plānots pabeigt līdz 2023. gada beigām.

²⁹ <https://www.edf-feph.org/newsroom-news-how-many-persons-disabilities-live-eu/>.

³⁰ *EUD* atsauksme par dokumenta “*Data collection – European statistics on population*” sabiedrisko apspriešanu.

³¹ ANO Ekonomisko un sociālo lietu departaments, *Disability and Development Report: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities, 2018*, 2019.

³² COM(2021) 101.

36 Mēs jo īpaši vērtējam, vai Komisija ir veicinājusi personu ar invaliditāti savstarpēju atzišanu visās dalībvalstīs, lai nodrošinātu Stratēģijā 2021.–2030. gadam paredzēto darbību saskaņotu īstenošanu un atvieglotu personu ar invaliditāti brīvu pārvietošanos ES. Mēs arī pārbaudījām, kā ES iestādes cenšas rādīt piemēru attiecībā uz to saskarsmi ar personām ar invaliditāti.

Stratēģijā 2021.–2030. gadam Konvencijas principi iestrādāti konkrētos mērķos un operatīvās darbībās

37 Stratēģijā 2021.–2030. gadam³³ ir noteikti ES mērķi un rīcības prioritātes attiecībā uz personām ar invaliditāti saistībā ar piekļūstamību, ES pilsoņu tiesībām, dzīves kvalitāti, vienlīdzīgu piekļuvi un nediskriminēšanu, kā arī personu ar invaliditāti tiesību veicināšanu visā pasaulē. Stratēģijā ir ņemta vērā invaliditātes daudzveidība, kas ietver ilgstošus fiziskus, garīgus, intelektuālus vai maņu traucējumus. Tomēr Stratēģija 2021.–2030. gadam nav juridiski saistošs instruments, bet gan ieteikuma rakstura politikas instruments, kura īstenošanai nepieciešama koordinēta rīcība gan valsts, gan ES līmenī.

38 Stratēģijā 2021.–2030. gadam Konvencijas principi ir iestrādāti konkrētos mērķos un operatīvās darbībās, konkrēti, septiņās pamatiniciatīvās (sk. *Pielikumu*) un 57 citās darbībās, turklāt uz dažām no tām attiecas ES tiesību aktos noteiktās prasības. Minētās darbības cita starpā ir šādas: vadlīniju un rīkkopu izstrāde par konkrētiem jautājumiem; citu to spēkā esošo stratēģiju pārskatīšana, kuras skar personas ar invaliditāti; tiesību aktu ieviešanas izvērtēšana; pētījumi par vairākiem jautājumiem; sadarbība ar dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām pusēm dažādos jautājumos, tostarp jautājumā par ES finansējuma izlietojumu, un atbalsts dalībvalstīm un attiecīgajām ieinteresētajām pusēm; kā arī darbības ar mērķi uzraudzīt Stratēģijas 2021.–2030. gadam efektīvu īstenošanu, izmantojot īpašu satvaru un invaliditātes rādītājus. Aptuveni pusei no apzinātajām darbībām ir ierosināts pabeigšanas termiņš Komisijas uzraudzības sistēmā. Pārējās darbības ir atzīmētas kā tādas, kuras “tiek pastāvīgi īstenotas” vai kurām ir “jānosaka termiņš”³⁴.

39 Stratēģijā 2021.–2030. gadam dalībvalstis tiek aicinātas rīkoties to kompetencē esošajās jomās, lai risinātu personu ar invaliditāti vajadzības. Tomēr, ņemot vērā ES sekundāro kompetenci (sk. **09.** punktu), ja dalībvalstis nerīkojas, Komisija nevar saukt tās pie atbildības.

³³ COM(2021) 101.

³⁴ Stratēģijas 2021.–2030. gadam uzraudzības sistēma.

Ar Stratēģiju 2021.–2030. gadam ir novērsta lielākā daļa iepriekšējā stratēģijā konstatēto trūkumu, taču vairāki būtiski jautājumi joprojām nav atrisināti

40 Stratēģijā 2010.–2020. gadam daži Konvencijas noteikumi ir pielāgoti ES situācijai, kā arī ir ierosinātas atbalsta darbības personām ar invaliditāti astoņās prioritārajās jomās: pieklūstamība, līdzdalība, līdztiesība, nodarbinātība, izglītība, sociālā aizsardzība, veselība un ārējā darbība³⁵. Komisijas veiktajā Stratēģijas 2010.–2020. gadam novērtējumā³⁶ ir secināts, ka tā ir devusi ievērojamu ieguldījumu izpratnes par invaliditātes jautājumiem veicināšanā, galvenokārt ES līmenī. Saskaņā ar novērtējumu Stratēģija 2010.–2020. gadam:

- sekmēja pāreju uz cilvēktiesībās balstītu pieeju, kas atbilst Konvencijas principiem;
- ietekmēja invaliditātes jautājumu iekļaušanu Eiropas tiesību aktos un politikā, jo īpaši pieklūstamības un pasažieru tiesību jomā (kā piemērus šai sakarā var minēt **Eiropas Pieklūstamības aktu**³⁷, **Tīmekļa pieklūstamības direktīvu**³⁸ un tiesību aktus par pasažieru ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām³⁹);
- palīdzēja integrēt invaliditātes jautājumus ES iestāžu līmenī, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāra 17. principu⁴⁰ un Eiropas pusgada procesu; kā arī
- uzlaboja personu ar invaliditāti un to pārstāvības organizāciju iesaisti ES lēmumu pieņemšanā.

41 Tomēr novērtējumā tika konstatēti arī vairāki trūkumi. Mēs tos analizējam un salīdzinājam ar jauno Stratēģiju 2021.–2030. gadam. Mūsu analīze liecina, ka Komisija, izstrādājot Stratēģiju 2021.–2030. gadam, novērsa lielāko daļu konstatēto trūkumu. Tomēr pašreizējai stratēģijai joprojām piemīt vairāki būtiski trūkumi (sk. **2. tabulu**).

³⁵ *Eiropas stratēģija invaliditātes jomā (2010–2020); atjaunināta apņemšanās veidot Eiropu bez šķēršļiem, COM(2010) 636.*

³⁶ *Evaluation of the European Disability Strategy 2010-2020, SWD(2020) 289.*

³⁷ **Direktīva (ES) 2019/882.**

³⁸ **Direktīva (ES) 2016/2102.**

³⁹ **Regula (ES) Nr. 181/2011** un **Regula (ES) Nr. 1177/2010.**

⁴⁰ Eiropas sociālo tiesību pīlārs, 17. princips — personu ar invaliditāti iekļaušana, **SWD(2017) 201.**

2. tabula. Novērtējumā konstatētie Stratēģijas 2010.–2020. gadam trūkumi un risinājumi to novēršanai Stratēģijā 2021.–2030. gadam

Stratēģija 2010.–2020. gadam: konstatētie trūkumi	Stratēģija 2021.–2030. gadam
Nav pilnīgi saskaņota ar Konvenciju	Atbilstība Konvencijai
Ierobežota informētība par Stratēģiju 2010.–2020. gadam (iedzīvotāji, valstu politikas veidotāji) un ierobežota zināšanu apmaiņa	Ierosinātas izpratnes veidošanas darbības un pieredzes apmaiņa, tostarp 6. pamatiniciatīva attiecībā uz Invaliditātes platformu
Ierobežots progress piekļūstamības jomā	1. pamatiniciatīva (resursu centrs <i>AccessibleEU</i>) un visaptverošs citu darbību uzskaitījums
Ierobežots progress deinstitutionalizācijas jomā	Īpaša sadaļa par deinstitutionalizāciju ar divām pamatiniciatīvām (3. un 4. pamatiniciatīva), kas attiecas uz norādījumiem par neatkarīgu dzīvi un “izciliem sociālajiem pakalpojumiem”
Invaliditātes apsvērumu ierobežota iekļaušana politikas veidošanas procesā	Līdztiesības darba grupas izmantošana ar mērķi invaliditātes apsvērumus integrēt visās politikas jomās
Nav konkrētu norāžu uz neredzamiem un intelektuāliem traucējumiem	Stratēģijā ir iekļautas dažas ierobežotas atsauces, taču sadaļā par piekļūstamību nav skats jautājums par neredzamu invaliditāti
Nav juridiski saistoša	Jautājums nav risināts
Juridiskās nepilnības aizsardzībā pret diskrimināciju invaliditātes dēļ	Jautājums tiek risināts, jo progress ir atkarīgs no attiecīgo tiesību aktu pieņemšanas
Trūkst konkrētu rādītāju īstenošanas novērtēšanai	Rādītāji patlaban tiek izstrādāti
Nav saiknes starp ES finansējumu un stratēģiju, kā arī nav paredzēts finansējums stratēģijas īstenošanai	Jautājums nav risināts (sk. 43.–45. punktu)
Spēkā esošie attiecīgie tiesību akti nav pārskatīti	Jautājums nav risināts (sk. 46. un 47. punktu)

Stratēģija 2010.–2020. gadam: konstatētie trūkumi	Stratēģija 2021.–2030. gadam
Nodarbinātības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirības	Tiek veikti papildu pasākumi, tostarp 5. pamatiniciatīva attiecībā uz pasākumu kopumu personu ar invaliditāti nodarbinātības jomā
Nevienmērīgas zināšanas par invaliditātes jautājumiem ES iestāžu līmenī	Regulāras sanāksmes un viedokļu apmaiņa; Komisija pieņēma cilvēkresursu stratēģiju, lai veicinātu daudzveidību un iekļautību
Nav uzraudzības sistēmas	2022. gada maijā publicēta uzraudzības sistēma

Avots: ERP analīze par Stratēģiju 2010.–2020. gadam un Stratēģiju 2021.–2030. gadam, pamatojoties uz Eiropas stratēģijas invaliditātes jomā (2010–2020) novērtējumu, SWD(2020) 289.

42 Kopumā Komisija izstrādāja Stratēģiju 2021.–2030. gadam tā, lai novērstu lielāko daļu trūkumu, kas konstatēti saistībā ar Stratēģiju 2010.–2020. gadam, tomēr vairāki būtiski jautājumi joprojām nav atrisināti. Mūsu analīze parādīja arī to, ka Stratēģija 2021.–2030. gadam atbilst Konvencijai un ietver jaunas darbības, tostarp septiņas pamatiniciatīvas. Tomēr tikai pusei darbību ir noteikts pabeigšanas termiņš, un tas var ietekmēt to faktiskās īstenošanas uzraudzību.

Saikne starp Stratēģijas 2021.–2030. gadam mērķiem un ES finansēšanas programmām joprojām ir vāja

43 Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir minētas dažādas ES finansēšanas programmas, ko dalībvalstis var izmantot, lai atbalstītu tās īstenošanu 2021.–2027. gada plānošanas periodā (sk. 17. punktu). Dažas no šīm programmām ietver prasības, kas saistītas ar Konvencijas īstenošanu attiecībā uz piekļūstamību vai personu ar invaliditāti diskriminācijas novēršanu.

44 Tas jo īpaši attiecas uz ESF+ un ERAF, kā arī uz *Erasmus+* un programmu *CERV*. Iniciatīvā *REACT-EU*, kas nodrošināja papildu finansējumu 2014.–2020. gada kohēzijas politikas programmām līdz 2022. gada beigām, personas ar invaliditāti ir minētas tikai saistībā ar vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem. ANM, kas nodrošina finansējumu 2021.–2026. gadam, šādas prasības nav minētas, bet atbalstīto darbību tvērumā ir iekļautas neizdevīgā stāvoklī esošas iedzīvotāju grupas un neaizsargātas personas.

45 Ne visās ES finansēšanas programmās 2021.–2027. gadam, kas minētas Stratēģijā 2021.–2030. gadam, ir paredzēts īpašs finansējums šīs Stratēģijas mērķu sasniegšanai. Tas ir minēts arī kā viens no trūkumiem Stratēģijā 2010.–2020. gadam.

Komisija līdz šim vēl nav pārskatījusi visus attiecīgos ES tiesību aktus, lai novērtētu to atbilstību Konvencijai

46 ANO 2015. gada noslēguma apsvērumos⁴¹ ieteikts Eiropas Savienībai veikt tās tiesību aktu transversālu un visaptverošu pārskatīšanu, lai tos pilnībā saskaņotu ar Konvenciju. Šādas pārskatīšanas nepieciešamība ir minēta arī Eiropas Parlamenta Nodarbinātības un sociālo lietu komitejas un Lūgumrakstu komitejas atzinumos par jaunāko Eiropas Parlamenta rezolūcijas priekšlikumu⁴². EIF savā ēnu ziņojumā ANO⁴³ minēja divus piemērus par tiesību aktiem, kuri jāpārskata, un tie abi bija saistīti ar transportu⁴⁴. Tomēr līdz šim nav veikta ES tiesību aktu rūpīga pārskatīšana ar mērķi nodrošināt to atbilstību Konvencijai.

47 Iepriekšējā ziņojumā mēs norādījām, ka kvalitatīvas apspriešanās nodrošināšana Komisijai ir izaicinājums⁴⁵. Komisija 2021. gada novembrī atjaunināja Labāka regulējuma pamatnostādnes⁴⁶ un tām pievienoto rīkkopu⁴⁷, lai iekļautu apspriešanos par invaliditātes aspektiem, jo īpaši 29. rīku (pamattiesības) un 30. rīku (nodarbinātība, darba apstākļi, ienākumu sadale, sociālā aizsardzība un iekļautība). Abos instrumentos ir uzsvērta nepieciešamība veikt ietekmes novērtējumus, lai nepieļautu negatīvu ietekmi uz konkrētām grupām, piemēram, personām ar invaliditāti.

Divu tiesību aktu pieņemšanas procesa apstāšanās kavē Stratēģijas 2021.–2030. gadam būtisku elementu īstenošanu

48 Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir atzīts, ka ES tiesību akti nespēj nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret personām ar invaliditāti sociālās aizsardzības, veselības aprūpes, izglītības jomā un piekļuvē precēm un pakalpojumiem, tostarp mājoklim. Tikai nodarbinātības jomā Nodarbinātības vienlīdzības direktīva⁴⁸ nodrošina ES juridisko pamatu diskriminācijas apkarošanai invaliditātes dēļ. Stratēģijā 2021.–2030. gadam dalībvalstis vispārīgi tiek aicinātas nodrošināt iespēju pieņemt Komisijas priekšlikumu

⁴¹ Apvienoto Nāciju Organizācija, *Concluding observations on the initial report of the European Union: Committee on the Rights of Persons with Disabilities*.

⁴² 2022/2026(INI).

⁴³ EIF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, 2022. gada februāris.

⁴⁴ Regula (EK) Nr. 1107/2006 un Regula (ES) Nr. 1300/2014.

⁴⁵ Apskats 02/2020 "Likumdošana Eiropas Savienībā pēc labāka regulējuma gandrīz 20 gadu garumā".

⁴⁶ *Better Regulation Guidelines*, SWD(2021) 305.

⁴⁷ Eiropas Komisija, *Better Regulation Toolbox*, 2023.

⁴⁸ Padomes Direktīva 2000/78/EK.

direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu minētajās jomās (tā dēvētā Vienlīdzīgas attieksmes direktīva). Joprojām nav skaidrības par šā ierosinātā tiesību akta pieņemšanu Padomē, kā arī nav noteikti termiņi šā akta pieņemšanai.

49 Piekļūstamības jomā Eiropas Piekļūstamības akta pieņemšana⁴⁹ 2019. gadā bija nozīmīgs solis ceļā uz to, lai personām ar invaliditāti atvieglotu piekļuvi produktiem un pakalpojumiem, likvidējot šķēršļus, ko rada atšķirīgie noteikumi dalībvalstīs. Akts paredzēja, ka dalībvalstīm tas jātransponē savos valsts tiesību aktos līdz 2022. gada 28. jūnijam. Tomēr 24 no 27 dalībvalstīm saņēma oficiālu paziņojuma vēstuli par to, ka tās nebija paziņojušas savus transponēšanas pasākumus. Arī trīs dalībvalstis, kas bija paziņojušas par pasākumiem, proti, Dānija, Itālija un Igaunija, 2023. gadā saņēma oficiālu paziņojuma vēstuli par nepilnīgu transponēšanu⁵⁰.

50 Tā kā produktu un pakalpojumu piekļūstamība ir priekšnoteikums līdzdalībai sabiedrībā vienlīdzīgi ar citiem, jebkura kavēšanās šo tiesību aktu ieviešanā var negatīvi ietekmēt personu ar invaliditāti līdztiesību. Turklāt Piekļūstamības aktā ir noteikts, ka dalībvalstis pašas var izlemt, vai būvētā vide atbilst piekļūstamības prasībām⁵¹. Saskaņā ar EIF sniegto informāciju⁵² ar to nepietiek, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju attiecībā uz būvētās vides piekļūstamību personām ar invaliditāti visā ES.

Revidētās pamatiniciatīvas Stratēģijā 2021.–2030. gadam tiek īstenotas, taču to ietekmi vēl nevar novērtēt

51 Mēs analizējam trīs pamatiniciatīvas, kuru īstenošana jau ir pabeigta vai ir jāpabeidz līdz 2023. gada beigām, un tās ir:

- 2. pamatiniciatīva: ierosināt izveidot Eiropas invaliditātes karti, kuru atzītu visās dalībvalstīs (sk. 52.–56. punktu);
- 5. pamatiniciatīva: nākt klajā ar tādu pasākumu kopumu darba tirgus rezultātu uzlabošanai personām ar invaliditāti, kas sniegs atbalstu dalībvalstīm saistībā ar

⁴⁹ [Direktīva \(ES\) 2019/882](#).

⁵⁰ Eiropas Komisija, *Infringements decisions. Non-transposition of EU legislation: Commission takes action to ensure complete and timely transposition of EU directives*, 2022. gada 20. jūlijs.

⁵¹ [Direktīva \(ES\) 2019/882](#), 4. panta 4. punkts.

⁵² EIF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, 2022. gada februāris.

attiecīgo nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu Eiropas pusgada ietvaros (sk. [57.–60.](#) punktu);

- o 7. pamatiniciatīva: lai rādītu piemēru, pieņemt atjaunotu Komisijas cilvēkresursu stratēģiju, tostarp darbības daudzveidības un personu ar invaliditāti iekļaušanas veicināšanai (sk. [61.–69.](#) punktu).

Eiropas invaliditātes kartes ieviešana: efektivitāte ir atkarīga no tās piemērošanas jomas un invaliditātes statusa savstarpējas atzīšanas

52 Stratēģijas 2021.–2030. gadam vienā no pamatiniciatīvām ierosināts līdz 2023. gada beigām ieviest Eiropas invaliditātes karti (sk. [pielikumu](#)). Turklāt šī darbība ir iekļauta Komisijas 2023. gada darba programmā kā tiesību akta priekšlikums. Iniciatīvas pamatā ir 2016.–2018. gadā īstenotā izmēģinājuma projekta rezultāti nolūkā atbalstīt invaliditātes statusa brīvprātīgu savstarpēju atzīšanu atpūtas, kultūras, sporta un transporta nozarēs astoņās iesaistītajās dalībvalstīs. Līdzīga iniciatīva attiecībā uz Eiropas stāvvieta karti tiek sekmīgi īstenota kopš 1998. gada⁵³.

53 Komisija 2021. gada maijā publicēja pētījumu⁵⁴, kurā izmēģinājuma projekta īstenošana kopumā novērtēta pozitīvi. Tomēr pētījumā norādīts arī uz vairākiem trūkumiem, piemēram:

- dalībvalstu un pakalpojumu sniedzēju dalība bija brīvprātīga;
- dalībvalstis varēja pieņemt lēmumu par to, kurā no četrām nozarēm tiks sniegts atbalsts – visās astoņās dalībvalstīs tika aptverta vienīgi kultūra un brīvā laika pavadīšana;
- nebija izveidota centralizēta karšu faktiskās izmantošanas uzraudzības sistēma, tādējādi analīze lielākoties bija balstīta uz informāciju, kas tika iegūta apsekojumos;
- attiecināmības kritēriji kartes saņemšanai dalībvalstīs atšķīrās, jo tās tos varēja noteikt pašas.

54 Eiropas Parlaments 2022. gada novembrī publicēja pētījumu⁵⁵, kurā aprakstīta pašreizējā situācija saistībā ar personu ar invaliditāti statusa savstarpēju atzīšanu un

⁵³ Padomes ieteikums [98/376/EK](#), kas grozīts ar [Padomes 2008. gada 3. marta ieteikumu](#).

⁵⁴ Eiropas Komisija, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, galīgais ziņojums, 2021.

⁵⁵ Eiropas Parlaments, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, 2022. gada novembris.

iekļauti daži no attiecīgajiem Eiropas Parlamentam adresētiem lūgumrakstiem. Tajā arī aplūkoti daži iespējamie veidi, kā panākt virzību uz savstarpēju statusa atzīšanu, veicot dažādus pasākumus, piemēram, izstrādājot kopīgus pamatstandartus invaliditātes novērtēšanai (sk. 26.–29. punktu).

55 Ir paredzēts, ka Komisija līdz 2023. gada vasarai sagatavos ietekmes novērtējumu, aprakstot dažādas invaliditātes kartes ieviešanas iespējas, tostarp tiesību aktu. Pamatojoties uz šo novērtējumu, Komisija plāno iesniegt oficiālu tiesību akta priekšlikumu.

56 Mēs uzskatām, ka šādas kartes ieviešana ir solis ceļā uz personu ar invaliditāti savstarpēju atzīšanu, veicinot to brīvu pārvietošanos ES. Tomēr tās efektivitāte būs atkarīga no definētā tvēruma, un to var kavēt iespējamā asimetrija to invaliditātes kritēriju novērtēšanā, ko atlasījušas dažādās dalībvalstīs, ņemot vērā to kompetenci šajā jomā.

Pasākumu kopums personu ar invaliditāti nodarbinātības jomā: solis pareizajā virzienā, taču tā ietekmi ir pārāgi vērtēt

57 Personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirības ES kopš 2014. gada, kad tika sākti mērījumi, kopumā ir bijušas nemainīgas (sk. 05. punktu). Lai labotu šo situāciju, Komisija 2022. gada septembrī nāca klajā ar Personu ar invaliditāti nodarbinātības pasākumu kopumu⁵⁶, kas ir viena no Stratēģijas 2021.–2030. gadam pamatiniciatīvām. Paziņojumā norādīts, ka ir jāpaaugstina personu ar invaliditāti nodarbinātības līmenis un jāsamazina personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirības, lai sasniegtu Eiropas sociālo tiesību pilārā paredzētos ES pamatmērķus. Attiecīgie ES līmeņa pamatmērķi, kas jāsasniedz līdz 2030. gadam, ir vismaz par 15 miljoniem samazināt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu, panākt, ka vismaz 78 % personu vecumā no 20 līdz 64 gadiem ir nodarbinātas, kā arī panākt, ka vismaz 60 % no visiem pieaugušajiem katru gadu piedalās apmācībā.

58 Ierosinātais pasākumu kopums aptver sešas rīcības jomas (katrā noteikti konkrēti mērķuzdevumi):

- valsts nodarbinātības un integrācijas dienestu spēju stiprināšana;
- darbā pieņemšanas izredžu palielināšana ar iedrošinošu rīcību un stereotipu apkarošanu;

⁵⁶ Komisijas dienesti, Eiropas Invaliditātes platformas dokuments, *Package to improve labour market outcomes of persons with disabilities (Disability Employment Package – “employment package”)*.

- saprātīgu pielāgojumu nodrošināšana, lai apmierinātu personu ar invaliditāti vajadzības darbā;
- nodarbinātības saglabāšana personām ar invaliditāti;
- profesionālās rehabilitācijas shēmu nodrošināšana, ja darbinieks saslimis vai cietis negadījumā; kā arī
- kvalitatīvu darbvietu apzināšana aizsargātā nodarbinātībā un virzība uz atvērtu darba tirgu.

59 Tomēr līdz 2023. gada februāra beigām Komisija bija pieņēmusi tikai rīkkopu valsts nodarbinātības dienestu stiprināšanai, lai uzlabotu darba tirgus rezultātus personām ar invaliditāti. Komisija sagaida, ka citi mērķuzdevumi tiks īstenoti 2023. gada laikā. Komisija Stratēģijā 2021.–2030. gadam arī aicina dalībvalstis noteikt mērķrādītājus nolūkā samazināt nodarbinātības atšķirības starp personām ar invaliditāti un bez tās.

60 Mēs uzskatām, ka pasākumu kopums nodarbinātības jomā personām ar invaliditāti ir solis pareizajā virzienā, un ar to varētu palīdzēt novērst pastāvīgās nodarbinātības līmeņa atšķirības personām ar invaliditāti. Tomēr, kamēr nav paveikti citi mērķuzdevumi un nav sākti to turpmāka praktiska īstenošana, pasākumu kopuma iespējamo ietekmi uz nodarbinātības līmeņa atšķirībām nevar novērtēt.

Piemēra rādīšana: ES iestādes kā darba devējas ir paudušas vēlmi veicināt personu ar invaliditāti iekļautību, taču gūtie rezultāti ir ierobežoti

61 Stratēģijā 2021.–2030. gadam Komisija pauda apņemšanos rādīt piemēru personu ar invaliditāti līdztiesības jomā un aicināja citas ES iestādes sekot šim piemēram. Šajā nolūkā Komisija Stratēģijā iekļāva pamatiniciatīvu – atjauninātu cilvēkresursu stratēģiju, kas tika pieņemta 2022. gada aprīlī⁵⁷.

62 ES iestāžu darbinieki nāk no visām 27 dalībvalstīm, un viņu nodarbinātības noteikumus reglamentē ES ierēdņu un pārējo darbinieku Civildienesta noteikumi⁵⁸. Turklāt ES iestādes var izveidot savu invaliditātes atzīšanas sistēmu.

⁵⁷ Paziņojums Komisijai, *A new Human Resources Strategy for the Commission*, **C(2022) 2229**.

⁵⁸ **Noteikumi Nr. 31 (EEK), Nr. 11 (EAEK)**.

63 Lai iegūtu papildu informāciju par pasākumiem, ko Komisija un dažas citas ES iestādes veic nolūkā veicināt personu ar invaliditāti līdztiesību, mēs lūdzām šīs iestādes aizpildīt anketu par dažādām iespējamās rīcības jomām (sk. 22. punktu).

64 Pamatojoties uz sniegtajām atbildēm, visās aptaujātajās ES iestādēs ir ieviesti pasākumi, lai nodrošinātu, ka to ēkas ir pieejamas sabiedrības locekļiem un darbiniekiem ar invaliditāti. Jaunajās ēkās iestādes ņēma vērā piekļūstamības aspektu plānošanas posmā. Piekļūstamības problēmas biežāk ir saistītas ar vecākām ēkām, piemēram, ēkām Briselē, kuras to iegādes brīdī atbilda attiecīgajiem Beļģijas tiesību aktiem, bet kurās patlaban jāveic papildu pasākumi, lai tās atbilstu ES piekļūstamības standartiem. Attiecībā uz digitālo piekļūstamību visas piecas aptaujātās ES iestādes veica pasākumus, lai padarītu savu digitālo vidi piekļūstamāku, īstenojot rīcības plānus vai dažādas citas iniciatīvas.

65 Trīs no piecām aptaujātajām iestādēm (Padome, Komisija un ERP) norādīja, ka datu trūkums par darbiniekiem ar invaliditāti bija viens no būtiskākajiem šķēršļiem labu darba apstākļu nodrošināšanai. Jo īpaši saskaņā ar noteikumiem, kas piemērojami nodarbinātībai ES iestādēs, cilvēkresursu departamenti netiek informēti par darbinieku invaliditāti, ja vien attiecīgie darbinieki brīvprātīgi nesniedz viņiem šo informāciju. Turklāt uz visiem sniegtajiem datiem attiecas datu aizsardzības noteikumi.

66 Mēs konstatējām, ka ES iestādes varēja vākt datus par to, cik daudz pieprasījumu iesniegts par saprātīgu pielāgojumu personu ar invaliditāti vajadzību apmierināšanai. Tomēr šie pieprasījumi nenodrošina pilnīgu priekšstatu par iestādēs strādājošo personu ar invaliditāti skaitu, jo ne visām personām ar invaliditāti ir vajadzīgi saprātīgi vajadzību pielāgojumi. Šādi pielāgojumi var tikt prasīti arī saistībā ar īslaicīgām veselības problēmām. Lai pārvarētu šīs grūtības, divas no piecām aptaujātajām iestādēm (Padome un Komisija) jau bija veikušas brīvprātīgas personāla aptaujas, un vēl divas iestādes (Parlaments un ERP) plānoja to darīt tuvākajā nākotnē. Komisija aptaujāja savus darbiniekus un izpildaģentūru un Eiropas Ārējās darbības dienesta darbiniekus un saņēma aptuveni 10 000 atbilžu (kas atbilst 22 % atbilžu īpatsvaram). 4,4 % respondentu uzskatīja, ka viņiem ir invaliditāte, un 6,4 % norādīja, ka rūpējas par apgādājamo ar invaliditāti⁵⁹.

67 Kopumā 2022. gadā visās aptaujātajās ES iestādēs bija nodarbināti aptuveni 4000 stažieru, bet stažieru ar invaliditāti skaits nav zināms. Mūsu analīze arī parādīja, ka trīs no piecām aptaujātajām iestādēm bija ieviesušas pozitīvu rīcības programmu (pasākumus, kas vērsti uz konkrētām grupām, lai pēc iespējas samazinātu neizdevīgākus apstākļus, ar kuriem tās saskaras, konkurējot ar citiem pieteikumu

⁵⁹ Eiropas Komisija, *Survey on diversity, inclusion and respect at the workplace, report of the results* (aptauja veikta 2021. gada martā).

iesniedzējiem), un vēl viena iestāde apsvēra šādas programmas ieviešanu (sk. **3. tabulu**). Tomēr mēs arī konstatējām, ka šīs pozitīvās rīcības programmas galvenokārt bija vērstas uz stažieriem. Stažieri ar invaliditāti var piedalīties arī atvērtās stažēšanās programmās. Tikai viena iestāde (Parlaments) patlaban īsteno pozitīvu rīcības programmu līgumdarbiniekiem ar invaliditāti.

3. tabula. Pozitīvas rīcības programmas un saistītie mērķi piecās ES iestādēs

Iestāde	Stažieri ar invaliditāti (gadā)	Līgumdarbinieki ar invaliditāti
Eiropas Parlaments	Aptuveni 30 (aptuveni 15 stažieri divas reizes gadā)	2022. gadā finansējums bija pieejams septiņām personām ar invaliditāti (darbā tika pieņemtas sešas personas)
Eiropas Savienības Padome	Seši (trīs stažieri divas reizes gadā)	Tiek apsvērta rīcības plāna pieņemšana
Eiropas Komisija	Rīcības plāns nav izstrādāts	Rīcības plāns nav izstrādāts
Eiropas Savienības Tiesa	Tiek apsvērta rīcības plāna pieņemšana	Rīcības plāns nav izstrādāts
Eiropas Revīzijas palāta	Vismaz viens stažieris gadā	Rīcības plāns nav izstrādāts

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu.

68 ES iestādes pieņem darbā pastāvīgos darbiniekus, pamatojoties uz to sekmēm Eiropas Personāla atlases biroja (*EPSO*) rīkotajos konkursos. *EPSO* kandidātiem ar invaliditāti pēc pieprasījuma – un pamatojoties uz medicīnas izziņu vai speciālista atzinumu – piedāvā saprātīgus vajadzību pielāgojumus. Sekmīgie kandidāti tiek iekļauti pastāvīgo amata vietu rezerves sarakstos. Tomēr *EPSO* neuzrauga, vai sekmīgie kandidāti ar invaliditāti patiešām tiek nodarbināti ES iestādēs, jo darbā pieņemšanas posms neietilpst *EPSO* pilnvaru jomā.

69 Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja ES iestādēm un struktūrām uzdeva jautājumus par personu ar invaliditāti nodarbinātību tajās, norādot, ka ir nepieciešams ziņot⁶⁰. Aptaujas ietvaros ES iestādes nesniedza mums salīdzināmus datus par personu ar invaliditāti nodarbinātību. Tās nesalīdzina savus iekšējos rādītājus ar salīdzināmu ES līmeņa informāciju.

⁶⁰ Piemēram, *2021 Discharge Questionnaire to the European Court of Justice*, 22. jautājums.

Komisijai ir tikai ierobežoti dati par to, cik liels ES finansējums ir piešķirts pasākumiem ar mērķi atbalstīt personas ar invaliditāti

70 Attiecībā uz pieejamo ES finansējumu, tostarp pagaidu atbalsta pasākumiem (*CRII/CRII+* un *REACT-EU*), mēs vērtējam, vai:

- uzraudzība ir devusi iespēju noteikt, kā ES finansējums palīdz uzlabot dzīvi personām ar invaliditāti;
- bija iespējams apzināt personām ar invaliditāti paredzēto ES finansējumu;
- horizontālais veicinošais nosacījums, kas attiecas uz Konvencijas un Eiropas pusgada ieteikumu ieviešanu, ir palīdzējis mērķtiecīgāk pievērsties personu ar invaliditāti vajadzībām.

Abu plānošanas periodu uzraudzības sistēma neļauj novērtēt, vai ES finansējums palīdz uzlabot stāvokli personām ar invaliditāti

71 Komisijas rīcībā nav informācijas par faktisko finansējumu, kas piešķirts konkrētām atbalsta darbībām personām ar invaliditāti, jo nav konkrētas izdevumu kategorijas. Mēs konstatējam, ka tas attiecas gan uz ESF, gan arī uz ES ārkārtas pasākumiem (*CRII/CRII+* un *REACT-EU*) un ka 2021.–2027. gada plānošanas periodā situācija nemainīsies.

72 ES tiesību akti paredz kopēju iznākuma rādītāju, kas attiecas uz “dalībniekiem ar invaliditāti”⁶¹. Dalībvalstīm katru gadu jāziņo par šo rādītāju. 2014.–2020. gada plānošanas periodā dalībvalstīm nebija pienākuma noteikt mērķrādītājus attiecībā uz dalībnieku ar invaliditāti skaitu, ko tās plānoja sasniegt. Tām nav pienākuma to darīt arī 2021.–2027. gada plānošanas periodā.

73 Minētais rādītājs ļauj aplēst personu ar invaliditāti skaitu, kuras ir saņēmušas ES atbalstu. Tomēr tas neļauj Komisijai apzināt, cik liels ES finansējums piešķirts personām ar invaliditāti. Saistībā ar šo mērķgrupu netika noteikts kopējs rezultātu rādītājs. Tādējādi uzraudzības sistēma nenodrošinās vajadzīgo informāciju par to, vai dalībvalstis ir darījušas pietiekami daudz, lai sasniegtu personas ar invaliditāti.

⁶¹ Regula (ES) Nr. 1304/2013 un Regula (ES) 2021/1057.

74 2014.–2020. gada plānošanas periodā dalībvalstīm no ESF tika piešķirti kopā 100 miljardi EUR saskaņā ar 8. tematisko mērķi (“Veicināt ilgtspējīgu un kvalitatīvu nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti”), 9. tematisko mērķi (“Veicināt sociālo iekļaušanu, apkarot nabadzību un jebkādu diskrimināciju”), kā arī 10. tematisko mērķi (“Ieguldīt izglītībā, apmācībā un arodmācībā, lai veicinātu prasmes un mūžizglītību”). Atbalsta pasākumus personām ar invaliditāti varēja finansēt saskaņā ar visiem trim tematiskajiem mērķiem, bet nav konkrētu datu par šādu pasākumu finansēšanu.

75 Ir pieejama plašāka informācija par to, cik daudz personu ar invaliditāti ir saņēmušas ESF atbalstu 2014.–2020. gada plānošanas periodā. Saskaņā ar kopējo iznākuma rādītāju “dalībnieki ar invaliditāti” ESF pasākumi līdz 2021. gada beigām visā ES kopumā bija aptvēruši 3,6 miljonus dalībnieku⁶². **2. izcēlumā** sniegta plašāka informācija par četrām revīzijā apmeklētajām dalībvalstīm.

2. izcēlums

ESF programmas personām ar invaliditāti apmeklētajās dalībvalstīs (viens piemērs katrā dalībvalstī)

Nīderlande: aktīva iekļaušana, lai palielinātu nodarbinātības iespējas, ar mērķi apkarot jauniešu bezdarbu un uzlabot tādu cilvēku, tostarp personu ar invaliditāti, piemērotību darba tirgum, kuriem ir grūtības piekļūt šim tirgum. Dalībnieki ar invaliditāti: 225 126.

Spānija: integrācijas ceļi ar mērķi palīdzēt personām ar invaliditāti piekļūt darba tirgum, kā arī subsidētas sociālā nodrošinājuma iemaksas, izmantojot pielāgotus nodarbinātības centrus. Dalībnieki ar invaliditāti (darbības programma “Sociālā iekļaušana”): 421 063.

Zviedrija: iekļaušana izglītībā un darba tirgū, prasmju un kvalifikāciju iegūšana ikvienam, kam ir grūtības piekļūt darba tirgum, tostarp personām ar invaliditāti. Dalībnieki ar invaliditāti: 50 287.

Rumānija: pasākumi attiecībā uz personām ar invaliditāti ietvēra deinstitutionalizāciju, palīgierīču nodrošināšanu, apmācību un nodarbinātību. Dalībnieki ar invaliditāti (Cilvēkresursu darbības programma): 13 670.

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu un atvērto datu platformu <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> (piekļuve 2023. gada februārī).

⁶² *European Structural and Investment Funds, 2022 Summary report of the programme annual implementation reports covering implementation in 2014-2020, COM(2023) 39.*

76 Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, kas sākās 2020. gada martā, Komisija ieviesa pasākumus finansējuma elastības uzlabošanai (*CRII* un pēc tam *CRII+*)⁶³ un nodrošināja papildu finansējumu 2014.–2020. gada programmām (*REACT-EU*)⁶⁴ *NextGenerationEU*⁶⁵ ietvaros. Komisijas iekšējās pamatnostādņēs dalībvalstīm par ārkārtas finansējuma izmantošanu kā piemērs intervences pasākumiem, ko var finansēt, ir minēts atbalsts personām ar invaliditāti. Tomēr, lai gan pandēmija šo grupu bija skārusi nesamērīgi (sk. piemērus **3. izcēlumā**), tā minēta tikai kā viena no neaizsargātajām / neizdevīgākā stāvoklī esošām iedzīvotāju grupām.

3. izcēlums

Dažas problēmas, ar kurām apmeklētajās dalībvalstīs Covid-19 pandēmijas laikā saskārās personas ar invaliditāti

Nīderlandē būtiskāko negatīvo ietekmi uz personām ar invaliditāti radīja lēmums liegt apciemot personas, kuras uzturas aprūpes namos un iestādēs, kā arī pieaugušo un bērnu ar invaliditāti dienas aprūpes centru slēgšana.

Spānijā pandēmija ierobežoja daudzu sociālo, izglītības un nodarbinātības palīdzības pakalpojumu sniegšanu personām ar invaliditāti, kuras ne vienmēr tika ņemtas vērā, plānojot pandēmijas apkarošanas pasākumus.

Zviedrijā neieviesa valsts mēroga mājāsēdi pandēmijas laikā, taču atsevišķās lēnēs un/vai pašvaldībās tika noteikta vietēja mēroga mājāsēde. Tāpēc dažkārt personām ar invaliditāti bija ierobežota piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem un ikdienas darbībām.

Avots: ERP, pamatojoties uz revīzijas darbu.

⁶³ Regula (ES) 2020/460.

⁶⁴ Regula (ES) 2020/2221.

⁶⁵ Regula (ES) 2020/2094.

77 Komisija novērtēja Covid-19 ietekmi uz personām ar invaliditāti vēlāk pandēmijas laikā (2021. gadā) saistībā ar Eiropas pusgada procesu. Komisijas kopsavilkuma ziņojumā⁶⁶ ir uzsvērti vairāki aspekti:

- nesamērīgi liels nāves gadījumu skaits salīdzinājumā ar personām bez invaliditātes, lai gan bija ļoti maz sadalītu datu par Covid-19 izraisītiem nāves gadījumiem personu ar invaliditāti vidū;
- personu ar invaliditāti izolācija un segregācija iestādēs, ko izraisīja Covid-19 ierobežojumi – apmeklējumu aizliegums un darbību atcelšana, skarot arī kopienā dzīvojošās personas ar invaliditāti;
- ierobežota piekļuve veselības aprūpes pakalpojumiem, habilitācijai un rehabilitācijai, jo tika pārtraukti daudzi “nebūtiski” pakalpojumi;
- sociālo pakalpojumu un atbalsta pārtraukšana vai ierobežošana daudzos gadījumos; kā arī
- izglītība tiešsaistē, kas, visticamāk, radīja īpašas grūtības bērniem ar invaliditāti.

Horizontālā veicinošā nosacījuma un Eiropas pusgada ieteikumu ietekme uz personām ar invaliditāti paredzētu pasākumu finansēšanu 2021.–2027. gadā var būt ierobežota

Pastāv risks, ka horizontālā veicinošā nosacījuma ietekme būs ierobežota

78 Tāpat kā 2014.–2020. gada plānošanas periodā Kopīgo noteikumu regulā (KNR) 2021.–2027. gadam⁶⁷ ir iekļauti priekšnosacījumi, kas jāievēro attiecībā uz ES līdzfinansētajām programmām. Tos sauc par veicinošajiem nosacījumiem, un tie var būt horizontāli (attiecināmi uz visiem konkrētajiem mērķiem) vai tematiski. Viens no horizontālajiem veicinošajiem nosacījumiem (HVN) attiecas uz Konvencijas ieviešanu un piemērošanu, izveidojot saikni starp attiecīgo ES finansējumu un Konvenciju.

⁶⁶ Eiropas Komisija, *COVID-19 and people with disabilities in Europe – Assessing the impact of the crisis and informing disability-inclusive next steps*, 2021.

⁶⁷ [Regula \(ES\) 2021/ 1060](#).

79 Konkrētais HVN paredz, ka dalībvalstīm ir jāizveido valsts satvars, lai nodrošinātu Konvencijas ieviešanu, ietverot:

- mērķus ar izmērāmiem starpposma mērķiem un datu vākšanas un uzraudzības mehānismus;
- kārtību, kas nodrošina, ka pieejamības politika, tiesību akti un standarti ir pienācīgi atspoguļoti programmu sagatavošanā un īstenošanā; kā arī
- kārtību, kādā uzraudzības komitejai ziņo par to darbību neatbilstību Konvencijai, kuras atbalsta no ES fondiem, un par sūdzībām attiecībā uz Konvenciju, kas iesniegtas saskaņā ar KNR 69. panta 7. punktā noteikto kārtību.

80 Šis HVN ir konsekventi jāizpilda visā 2021.–2027. gada plānošanas periodā, pretējā gadījumā Komisija neatlīdzinās izdevumus, kas saistīti ar attiecīgo konkrēto mērķi. Tas ir panākums salīdzinājumā ar 2014.–2020. gada plānošanas periodu⁶⁸, kad attiecīgais priekšnosacījums (*ex ante* nosacījums) paredzēja tikai pietiekamas administratīvās spējas ieviest un piemērot Konvenciju, un Komisija tikai pārbaudīja, vai priekšnosacījumi bija izpildīti plānošanas perioda sākumā.

81 Tomēr mēs norādām, ka Komisijas veiktais HVN atbilstības novērtējums aprobežojās ar pārbaudi par to, vai nacionālajās stratēģijās vai rīcības plānos ir noteikti izmērāmi mērķi. Komisijai nav juridiska pienākuma uzraudzīt, vai mērķi patiešām tiek sasniegti. Tas nozīmē, ka šis HVN ir administratīva prasība nolūkā iegūt ES finansējumu, nevis instruments, ar ko nodrošināt finansējuma mērķtiecīgāku novirzīšanu.

Eiropas pusgada ieteikumos personām ar invaliditāti pievērsta tikai ierobežota uzmanība

82 Noteikumi 2021.–2027. gada plānošanas periodam⁶⁹ prasa dalībvalstīm par prioritāti izvirzīt Eiropas pusgada laikā apzinātās problēmas un šo problēmu risināšanai piešķirt atbilstīgus resursus. Tomēr šai prasībai ir ierobežota nozīme attiecībā uz atbalsta pasākumu finansēšanu ES personām ar invaliditāti.

83 Mūsu analīze parādīja, ka paziņojumā “2022. gada Eiropas pusgads: Pavasara tiesību aktu kopums” personas ar invaliditāti minētas tikai divas reizes – pirmo reizi saistībā ar grupām, kuras nesamērīgi skāra Covid-19 pandēmija, un otro reizi saistībā ar līdzdalības palielināšanu darba tirgū. Nevienā no 2020. vai 2022. gada konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem (KVAI), kas formulēti Eiropas pusgada laikā, netika skaidri norādīts uz personām ar invaliditāti, neraugoties uz Covid-19 pandēmijas

⁶⁸ Regula (ES) Nr. 1303/2013.

⁶⁹ Regula (ES) 2021/1057.

nesamērīgo ietekmi uz šo grupu. 2020. gada KVAI nebija minētas neizdevīgākā stāvoklī esošas iedzīvotāju grupas (kas ietver personas ar invaliditāti). 2022. gada KVAI kontekstā tikai četras dalībvalstis saņēma ieteikumu par neizdevīgākā stāvoklī esošām iedzīvotāju grupām. Vienlaikus 26 no 27 dalībvalstīm saņēma identisku ieteikumu par neaizsargātām iedzīvotāju grupām saistībā ar enerģijas cenu kāpumu.

84 Veicot analīzi, konstatējām, ka valstu ziņojumos atsauces uz personām ar invaliditāti bija ļoti plašas un vispārīgas, piemēram, uz personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirībām vai nabadzības risku un nepieciešamību rīkoties. Četru revīzijā apmeklēto dalībvalstu reformu programmās bija atsauce uz plānotajām darbībām nolūkā uzlabot personu ar invaliditāti stāvokli, taču to vērienīgums atšķīrās. Četru revīzijā apmeklēto dalībvalstu partnerības nolīgumos un programmu projektos iekļautās atsauces uz personām ar invaliditāti kopumā atbilda Eiropas pusgada laikā apzinātajiem problēmjasautājumiem. Komisijas apsvērumos attiecībā uz 2021.–2027. gada partnerības nolīgumiem un programmām galvenokārt bija minēta horizontālo nediskriminēšanas un pieklūstamības principu iekļaušana.

85 2021.–2027. gada plānošanas periodā no četrām revīzijas laikā apmeklētajām dalībvalstīm tikai Rumānija bija iekļāvusi īpašu prioritāti attiecībā uz personām ar invaliditāti. Tās 2021.–2027. gada iekļautības programmas projektā izklāstītās darbības lielā mērā bija vērstas uz personām ar invaliditāti paredzēto pakalpojumu uzlabošanu, kā arī palīgtechnoloģijām, lēmumu pieņemšanas pakalpojumiem un pasākumiem nodarbinātības jomā. Zviedrijas ESF+ valsts programma ir paredzēta darba meklētājiem, kuriem ir grūtības piekļūt darba tirgum, tostarp personām ar invaliditāti. Gan Nīderlande, gan Spānija turpinās īstenot atbalsta pasākumus personām ar invaliditāti, kas ir līdzīgi pasākumiem 2014.–2020. gada plānošanas periodā.

Secinājumi un ieteikumi

86 Kopumā mēs secinām, ka ES darbību praktiskā ietekme uz personu ar invaliditāti stāvokli dalībvalstīs ir bijusi ierobežota. Pēdējos gados Eiropas Savienībā nav panākti būtiski uzlabojumi attiecībā uz personu ar invaliditāti nodarbinātības atšķirībām vai nabadzības risku, kas ir divi no galvenajiem ES līmenī pieejamajiem iedzīvotāju līdztiesības rādītājiem.

87 Attiecībā uz datiem, kas pieejami par personām ar invaliditāti, mēs konstatējam, ka invaliditātes statusa novērtēšanas kritēriju atšķirības dalībvalstīs ir galvenā problēma, kas liedz Komisijai iegūt pilnīgu pārskatu (sk. 26. punktu).

88 Invaliditātes novērtēšana ir atkarīga no tā, kā dalībvalstu centrālās vai decentralizētās iestādes interpretē un piemēro kritērijus. ES līmenī vienīgie salīdzināmie dati par personu ar invaliditāti stāvokli ir balstīti uz apsekojumiem, kuros dalībnieki paši norāda savu invaliditātes statusu. Mēs konstatējam vairākus trūkumus šajos apsekojumos attiecībā uz datu granularitāti, aptvērumu un vākšanas biežumu. Tāpēc ne vienmēr ir iespējams šos datus saskaņot ar dalībvalstu apkopotajiem administratīvajiem datiem, un tas apgrūtina dažādu valstu salīdzināšanu ES. Šādas datu atšķirības var kavēt invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu visā ES. Līdz ar to personām ar invaliditāti, kas ceļo uz citu dalībvalsti vai pārceļas darba, studiju vai citu iemeslu dēļ, var būt lielāks administratīvais slogs nekā attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem. Komisija ir noteikusi ES politiku šajā jomā, lai aizsargātu personu ar invaliditāti tiesības. Augstas kvalitātes un salīdzināma dalībvalstu sniegta informācija ir būtiska, lai uzraudzītu ES politiku, kas nodrošina vienlīdzīgas tiesības personām ar invaliditāti (sk. 26.–34. punktu). Tāpēc mēs sniedzam turpmāk minēto ieteikumu.

1. ieteikums. Iegūt salīdzināmākus datus visā Eiropas Savienībā

Komisijai jāiegūst salīdzināmāki dati par personu ar invaliditāti stāvokli šo datu aptvēruma, granularitātes un biežuma ziņā kā vienu no pamatiem tam, lai novērtētu, cik efektīva ir ES politika ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgas tiesības personām ar invaliditāti un kāda ir tās ietekme.

Ieviešanas mērķtermiņš: līdz 2025. gada beigām.

89 Komisija 2010. gadā nāca klajā ar Eiropas stratēģiju invaliditātes jomā 2010.–2020. gadam, kuras mērķis bija uzlabot personu ar invaliditāti sociālo iekļaušanu un labbūtību un nodrošināt tām iespēju pilnībā īstenot savas tiesības. Minētajā stratēģijā ES situācijai tika pielāgoti vairāki ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām noteikumi, kā arī tika ierosinātas darbības nolūkā atbalstīt personas ar invaliditāti astoņās prioritārajās jomās: pieklūstamība, līdzdalība, līdztiesība, nodarbinātība, izglītība, sociālā aizsardzība, veselība un ārējā darbība (sk. 40. punktu).

90 ES Stratēģijā invaliditātes jomā 2021.–2030. gadam ir novērsta lielākā daļa apzināto iepriekšējās stratēģijas trūkumu. Mēs konstatējam, ka stratēģija atbilst Konvencijai un ietver jaunas darbības, tostarp septiņas pamatiniciatīvas. Tomēr tikai pusei darbību ir noteikts pabeigšanas termiņš, un tas var ietekmēt faktiskās īstenošanas uzraudzību. Turklāt dažas no galvenajām problēmām, kas vismaz daļēji ir Komisijas kompetencē, joprojām nav atrisinātas. Saikne starp Stratēģiju 2021.–2030. gadam un ES finansējumu joprojām ir vāja, un Komisija vēl nav pārskatījusi visus attiecīgos ES tiesību aktus ar mērķi izvērtēt to atbilstību Konvencijai. Apturētais darbs pie Vienlīdzīgas attieksmes direktīvas pieņemšanas un Eiropas Pieklūstamības akta lēnā transponēšana dalībvalstīs kavē virzību uz Stratēģijas 2021.–2030. gadam galveno elementu īstenošanu (sk. 41.–50. punktu). Tāpēc mēs sniedzam turpmāk minēto ieteikumu.

2. ieteikums. Turpināt pārskatīt un pieņemt attiecīgos ES tiesību aktus, lai nodrošinātu atbilstību Konvencijai

Iesakām Komisijai:

- a) pakāpeniski pārskatīt ar Stratēģiju 2021.–2030. gadam saistītos ES tiesību aktus, lai izvērtētu to atbilstību ANO Konvencijai; un
- b) atbilstīgi rīkoties, lai palīdzētu Padomei pieņemt Vienlīdzīgas attieksmes direktīvu.

Ieviešanas mērķtermiņš: līdz 2030. gada beigām (pašreizējās stratēģijas pēdējais gads) attiecībā attiecīgos ar Konvenciju saistīto ES tiesību aktu pārskatīšanai un līdz 2024. gada beigām attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar Vienlīdzīgas attieksmes direktīvas pieņemšanu.

91 Lai palīdzētu mazināt personu ar invaliditāti nodarbinātības līmeņa atšķirības, Stratēģijā 2021.–2030. gadam tika izziņoti vairāki pasākumi saskaņā ar pasākumu kopumu personu ar invaliditāti nodarbinātības jomā, taču to ietekmi vēl nevar novērtēt. Turklāt, lai spertu soli tuvāk invaliditātes statusa savstarpējai atzīšanai visā ES, Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir ierosināts ieviest Eiropas invaliditātes karti. Tomēr

tās efektivitāte būs atkarīga no noteiktās darbības jomas. Invaliditātes statusa savstarpēja atzīšana veicinātu brīvu pārvietošanos ES personām ar invaliditāti (sk. 52.–60. punktu). Tāpēc mēs sniedzam turpmāk minēto ieteikumu.

3. ieteikums. Strādāt pie tā, lai panāktu invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu

Komisijai jāsadarbojas ar dalībvalstīm, lai virzītos uz invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu ES (attiecībā uz īstermiņa uzturēšanos ES dalībvalstīs), ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principu.

Ieviešanas mērķtermiņš: līdz 2025. gada beigām.

92 Komisija ir paudusi vērienīgu apņemšanos rādīt piemēru attiecībā uz pieklūstamību un nodarbinātību personām ar invaliditāti. Tā ir aicinājusi citas ES iestādes īstenot līdzīgus centienus. Tomēr līdz šim pieejamie dati neļauj novērtēt, vai ES iestādes ir sasniegušas savus mērķus attiecībā uz personu ar invaliditāti iekļaušanu savā darbaspēkā (sk. 61.–69. punktu). Tāpēc mēs sniedzam turpmāk minēto ieteikumu.

4. ieteikums. Novērtēt panākto progresu attiecībā uz personu ar invaliditāti nodarbinātību ES iestādēs un ziņot par to

ES iestādēm jārāda piemērs, kā arī:

- a) jāvērtē panāktais progress attiecībā uz personu ar invaliditāti iekļaušanu savā darbaspēkā un
- b) regulāri (vēlams, reizi divos gados) jāziņo par progresu, pilnībā ievērojot datu aizsardzības noteikumus un salīdzinot savus datus ar salīdzināmu informāciju ES līmenī un, ja iespējams, arī dalībvalstu līmenī.

Ieviešanas mērķtermiņš: līdz 2025. gada beigām.

93 Nedz ES finansējuma satvars 2014.–2020. gadam, nedz ES finansējuma satvars 2021.–2027. gadam neparedz īpašu izdevumu kategoriju personu ar invaliditāti atbalstam. Tas nozīmē arī to, ka Komisijas uzraudzības sistēma nav veidota tā, lai sniegtu informāciju par to, kādā mērā ES finansējums veicina stāvokļa uzlabošanu personām ar invaliditāti. Tikmēr attiecībā uz abiem šajā revīzijā aptvertajiem periodiem ES tiesību akti paredz kopīgu iznākuma rādītāju – “dalībnieki ar invaliditāti”. Tomēr nav kopēja rezultātu rādītāja, kas parādītu, kā ES finansējums ir uzlabojis personu ar invaliditāti stāvokli (sk. 71.–77. punktu).

94 Plānojot 2021.–2027. gada kohēzijas politikas fondus, dalībvalstīm ir jāizpilda prasības, piemēram, horizontālais veicinošais nosacījums par Konvencijas ieviešanu, un jāizpilda Eiropas pusgada ieteikumi. Mēs konstatējam, ka abu šo instrumentu ietekme uz ES finansējuma mērķtiecīgāku novirzīšanu nolūkā apmierināt personu ar invaliditāti vajadzības apmeklētajās dalībvalstīs var būt ierobežota, jo tiem nav pievērsta pietiekama vērība (sk. **78.–85.** punktu).

Šo ziņojumu 2023. gada 28. jūnija sēdē Luksemburgā pieņēma II apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Annemie Turtelboom*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikums

Stratēģijā 2021.–2030. gadam noteiktās pamatiniciatīvas un to statuss

	Pamatiniciatīva	Termiņš	Statuss
1	Izveidot Eiropas resursu centru <i>AccessibleEU</i> , lai palielinātu pieejamības politikas saskaņotību un veicinātu piekļuvi attiecīgām zināšanām.	2022. gads	Komisija ir parakstījusi līgumu par centru <i>AccessibleEU</i> , un ar to ir sākti sagatavošanas darbi un organizētas vairākas prezentācijas un pasākumi. Komisija arī apspriežas par standartizācijas mandāta projektu, lai izstrādātu standartus produktiem un pakalpojumiem Eiropas Piekļūstamības akta īstenošanai.
2	Ierosināt izveidot Eiropas invaliditātes karti nolūkā to atzīt visās dalībvalstīs.	2023. gads	Komisija ir uzsākusi diskusijas par šo jautājumu ar dalībvalstīm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Šī darbība ir iekļauta Komisijas 2023. gada darba programmā kā tiesību akta priekšlikums.
3	Sagatavot norādījumus dalībvalstīm, kuros būs ieteikti uzlabojumi saistībā ar personu ar invaliditāti neatkarīgu dzīvi un iekļaušanu sabiedrībā.	2023. gads	Komisija veic sagatavošanas darbu, tostarp apspriežas ar dalībvalstīm un attiecīgajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti.
4	Nākt klajā ar Eiropas kvalitātes satvaru personām ar invaliditāti paredzētiem izciliem sociālajiem pakalpojumiem.	2024. gads	Īstenošana nav sākta.

	Pamatiniciatīva	Termiņš	Statuss
5	Nākt klajā ar pasākumu kopumu darba tirgus rezultātu uzlabošanai personām ar invaliditāti, kas sniegs atbalstu dalībvalstīm saistībā ar attiecīgo nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu Eiropas pusgada ietvaros.	2022. gads	Īstenošana pabeigta. Tika publicēts pasākumu kopums personu ar invaliditāti nodarbinātības jomā.
6	Izveidot Invaliditātes platformu, piedaloties nacionālajiem kontaktpunktiem, personu ar invaliditāti organizācijām un Komisijai, lai atbalstītu Stratēģijas 2021.–2030. gadam un valstu stratēģiju invaliditātes jomā īstenošanu.	2021. gads	Īstenošana pabeigta. Invaliditātes platforma tika izveidota 2021. gada oktobrī, un 2021. gada 15. decembrī notika tās pirmā sanāksme.
7	Pieņemt atjaunotu Komisijas personāla stratēģiju, kas ietvers darbības daudzveidības un personu ar invaliditāti iekļaušanas veicināšanai.	2022. gads	Īstenošana pabeigta. Stratēģiju publicēja 2022. gada aprīlī.

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas uzraudzības sistēmu.

Saīsinājumi

CRII un CRII+: Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu

EIF: Eiropas Invaliditātes forums

EPSO: Eiropas Personāla atlases birojs

ESF: Eiropas Sociālais fonds

ESF+: Eiropas Sociālais fonds Plus

Eurofound: Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds

FRA Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra

HVN: horizontālais veicinošais nosacījums

KVAI: konkrētai valstij adresēts ieteikums

REACT-EU: Atvērto palīdzības kohēzijai un Eiropas teritorijām

Glosārijs

Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām: ES 2007. gadā parakstīja Konvenciju, kas stājās spēkā 2011. gada janvārī. Konvencija ir starptautisks juridiski saistošs instruments, kas nosaka minimālos standartus attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesībām. 22 no 27 dalībvalstīm ir ratificējušas arī Konvencijas fakultatīvo protokolu, ar ko tiek izveidots individuāls sūdzību mehānisms. ES to nav ratificējusi.

Darbības programma: satvars ES finansētu kohēzijas projektu īstenošanai noteiktā periodā; darbības programmā ir iekļautas prioritātes un mērķi, kas noteikti partnerības nolīgumā starp Komisiju un atsevišķām dalībvalstīm.

Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds: ES aģentūra, kas sniedz informāciju, konsultācijas un speciālās zināšanas par sociāliem, nodarbinātības un ar darbu saistītiem jautājumiem.

Eiropas pusgads: ikgadējais cikls, kas nodrošina satvaru ES dalībvalstu ekonomikas politikas koordinēšanai un progresu uzraudzībai.

Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra: ES aģentūra, kas aizsargā tiesības, vērtības un brīvības, kuras noteiktas ES Pamattiesību hartā.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs: satvars jaunu un efektīvāku sociālo tiesību nodrošināšanai ES iedzīvotājiem.

Habilitācija: process ar mērķi palīdzēt personām ar invaliditāti iegūt vai uzlabot prasmes un aktivitātes ikdienas dzīvē.

Ilgspējīgas attīstības mērķi: ANO 2015. gadā pieņēma Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, ko vēlāk ratificēja visas ES dalībvalstis. Ilgtspējīgas attīstības mērķos ir skaidri minētas personas ar invaliditāti (4. mērķī saistībā ar izglītību, 8. mērķī saistībā ar izaugsmi un nodarbinātību, 10. mērķī saistībā ar līdztiesību, 11. mērķī saistībā ar apdzīvotu vietu piekļūstamību un 17. mērķī saistībā ar datu vākšanu). Citi mērķi attiecas uz personām neaizsargātās situācijās, un tas ir jēdziens, kas ietver personas ar invaliditāti.

Iznākuma rādītājs: izmērāms rādītājs, kas sniedz informāciju projekta iznākumu vai sasniegumu novērtēšanai.

Konkrētām valstīm adresēti ieteikumi: ikgadēji norādījumi, ko Komisija Eiropas pusgada ietvaros sniedz atsevišķām dalībvalstīm par šo valstu makroekonomikas, budžeta un strukturālo politiku.

Rezultāta rādītājs: vērtības, ko izmanto atbalstīto projektu radīto rezultātu vai darbības programmas līmenī sasniegto rezultātu mērīšanai.

Eiropas Parlamenta, Eiropas Savienības Padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas Savienības Tiesas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2023-20>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2023-20>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politikas jomas un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Annemie Turtelboom* vadītā II apakšpalāta, kas revidē izdevumu jomas, kuras saistītas ar ieguldījumiem kohēzijā, izaugsmē un iekļautībā. Revīziju vadīja ERP loceklis *Stef Blok*, un atbalstu sniedza locekļa biroja vadītājs *Johan Adriaan Lok*, locekļa biroja atašejs *Laurence Szwajkajzer*, atbildīgie vadītāji *Pietro Puricella* un *Maria Eulàlia Reverté I Casas*, darbuzdevuma vadītāja *Aleksandra Klis-Lemieszonek*, darbuzdevuma vadītājas vietnieks *Luis de la Fuente Layos* un revidenti *Marjeta Leskovar* un *Nils Odiņš*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Iulia-Mihaela Vlădoianu*. Atbalstu līdztiesības un iekļautības jautājumos sniedza ERP daudzveidības un iekļautības speciāliste *Olga Ioannidou*.

No kreisās: Iulia-Mihaela Vlădoianu, Luis de la Fuente Layos, Laurence Szwajkajzer, Johan Adriaan Lok, Aleksandra Klis-Lemieszonek, Stef Blok, Maria Eulàlia Reverté I Casas, Pietro Puricella, Marjeta Leskovar.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2023

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6-2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamas privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-0681-9	ISSN 1977-5717	doi: 10.2865/74209	QJ-AB-23-020-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-0249-1	ISSN 1977-5717	doi: 10.2865/445237	QJ-AB-23-020-LV-N

Aptuveni ceturtdaļa ES iedzīvotāju apgalvo, ka viņiem ir invaliditāte. Lai palīdzētu dalībvalstīm sniegt šiem cilvēkiem atbalstu, ES ir pieņēmusi stratēģijas invaliditātes jomā. Mēs vērtējam, vai Komisija bija efektīvi rīkojusies, lai atbalstītu personas ar invaliditāti. ES darbību ietekme šajā jomā bija ierobežota, un galvenie rādītāji nebija būtiski uzlabojušies. Invaliditātes statusa kritēriji dalībvalstīs atšķiras, un statistikas dati nav salīdzināmi – tas var kavēt savstarpēju invaliditātes statusa atzīšanu. Stratēģijā 2021.–2030. gadam ir noteikti mērķi, taču daži jautājumi joprojām nav atrisināti, un ieviestā uzraudzība sistēma nesniedz informāciju par to, kā ES finansējums palīdz uzlabot dzīvi personām ar invaliditāti. Mēs iesakām Komisijai iegūt salīdzināmākus datus, strādāt pie tā, lai panāktu invaliditātes statusa savstarpēju atzīšanu, un pārskatīt ES tiesību aktus, lai izvērtētu to atbilstību ANO Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām. Mēs arī iesakām ES iestādēm vērtēt to panākto progresu virzībā uz personu ar invaliditāti iekļaušanu savā darbaspēkā.

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzzinām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors